

De Lichtbrenger voor zoekers naar Waarheid

Lucifer®

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Winterzonnewende

**Gelofte om
mensheid ten
zegen te zijn**

**Uitsterven
koraalriffen**

**De mens: de bron
van alle diertypen**

**Verslaving en
gehechtheden**

Afbeelding omslag:

Een bodhisattva-beeld uit de 4e-5e eeuw van onze jaartelling. Het beeld is gemaakt in het oude buddhistische Gandhara-rijk (wat nu noordwest-Pakistan en oost-Afghanistan is), in een stijl die sterk onder de invloed heeft gestaan van de Griekse cultuur. Gandhara is namelijk een deel geweest van het rijk van Alexander de Grote.

Licht op ...

21 december, de Winterzonnwende: tijd voor de uitbreiding van bewustzijn

102

Wat zou het voor ons betekenen om 'buiten de poort' te gaan, om voorbij de grenzen van ons denken te gaan?

Herman C. Vermeulen

De gelofte om de mensheid ten zegen te zijn

104

Door middel van een aantal inspirerende teksten uit het Buddhisme bespreekt de auteur de *bodhisattva*-gelofte: het edelste ideaal dat ons denken en hart kan vervullen. Dit artikel is een vertaling van een lezing die Nicholas Weeks tijdens het Point Loma Convivium 2012 hield.

Nicholas Weeks

Uitsterven van koraalriffen Zijn er innerlijke of uiterlijke oorzaken?

111

Koraalriffen staan regelmatig in de belangstelling omdat wetenschappers signaleren dat het aantal 'gezonde' koraalriffen wereldwijd hard achteruitgaat. Is deze achteruitgang een natuurlijk proces? Welk antwoord geeft de Theosofia?

Astrid Kramer

De mens: de bron van alle diertypen

116

Er is een groot verschil tussen de darwinistische theorie en de Theosofia, terwijl er geen verschil is tussen de feiten en de Theosofia. Dit artikel toont dit met veel anatomische voorbeelden aan. Het artikel is een verkorte weergave van twee lezingen, gehouden tijdens het I.S.I.S. Symposium van mei 2012.

Redactie

Bodhisattva Samantabhadra.

Verslaving en gehechtheden

122

Dit artikel onderzoekt of het waar is dat het geloof in een buiten de mens staande God essentieel is om van je verslaving af te komen. Daarbij plaatsen we verslaving in een breed kader van allerlei andere gehechtheden.

Barend Voorham

Uw Vragen

128

- » Komt een bijna-doodervaring overeen met sterven?
- » Orgaandonatie en levende donoren

Activiteiten Agenda

131

- » Lezingen in januari en februari 2013

Licht op ...

21 december, de Winterzonnewende: tijd voor de uitbreiding van bewustzijn

Op 21 december vieren we de terugkeer van het licht, een eeuwenoud feest, dat zijn oorsprong heeft in de oude mysteriescholen. Elke cultuur had zijn mysteriescholen. Daarom vinden we zo'n grote mate van eenheid en eenduidigheid in het begrip over de betekenis van de vier seizoenen, in alle verschillende werelddelen.

De Winterzonnewende is in het Westen bekend onder de naam 'de terugkeer van het licht'. Daarbij kan men denken aan het weer langer worden van de dagen, maar dit is maar de uiterlijke betekenis. Het gaat in wezen om de terugkeer van de spirituele krachten, vaak gesymboliseerd of gerealiseerd door de geboorte van een wereldleraar.

De Winterzonnewende is, zoals in de titel staat, de tijd voor de uitbreiding van bewustzijn. Dan denken we vaak als eerste aan allerlei spirituele trainingen en moeilijke oefeningen, die we kunnen vinden in verschillende spirituele tradities. Maar opvallend is dat de vele wereldleraren juist een levend voorbeeld waren en zijn voor *het juist optreden in de samenleving*. Dit zien we bij Jezus de Nazarener, Gautama de Buddha, Lao-tse en nog vele andere grote en minder grote leraren.

Vorbij de poort

Kortgeleden heeft een bevriende Theosoof uit Californië een website geopend, genaamd *beyond the gate* (<http://beyond-the-gates.com>), in het Nederlands: 'vorbij de poort', of minder abstract gezegd, 'vorbij de eigen grenzen'. *Beyond the gate* staat symbool voor het naar buiten treden, de eigen zekerheid loslaten ten gunste van anderen, voor opoffering en mededogen. Het idee voor deze titel is gehaald uit het levensverhaal van Gautama de Buddha, die op een gegeven moment het veilige en luxe paleis van zijn vader verlaat en voor het eerst de buitenwereld ziet. Daar komt hij dingen tegen die hij in het paleis nog nooit heeft gezien. Na een aantal rijtoeren besluit hij het paleis voorgoed te verlaten. Hij trekt de wereld in omdat hij de grote vragen rondom ziekte, armoede en de dood wil oplossen, om zo iedereen tot bevrijding te leiden.

De titel van de website is zeer prikkelend. Het maakt duidelijk dat om de wereld te begrijpen, we ons buiten de grenzen van ons eigen denken moeten begeven.

Laat ons eens kijken of we in deze rustige periode van samenzijn in familieverband deze prikkel kunnen begrijpen en oppakken. Wat zou het voor ons betekenen om buiten de poort te gaan: om ons anders op te stellen op ons werk of in het stembokje, of ons meer in te zetten als vrijwilliger, of ons meer te verdiepen in de asielproblemen? Vaak hebben we het gevoel dat dit problemen zijn die buiten onze wereld staan — en dit is nu juist precies het probleem.

Onze bijdrage aan het algemeen belang

Hebben we ons gerealiseerd dat ons gedrag invloed heeft op al onze medemensen, of beter, op al onze medewezens? Bij elke situatie is er dus de vraag: wat is mijn betrokkenheid hierbij?

Hebben mijn daden bijgedragen aan het ontstaan van die situatie?

Stel u bijvoorbeeld de eenvoudige vraag: wat heb ik gestemd tijdens de laatste parlementsverkiezingen, en aan welke gevolgen heb ik zo bijgedragen? Ons stemgedrag heeft in de afgelopen jaren als effect gehad, dat verpleeg- en verzorgingstehuizen hun zorg moesten inkrimpen. Dit levert wrange situaties op, omdat steeds meer mensen zich als vrijwilliger moeten gaan inzetten om deze situaties op te vangen.

Dit vrijwilligerswerk, deze sociale betrokkenheid, is in onze ogen natuurlijk zeer positief. En inderdaad is het zeker niet zo dat dienstverlening altijd beloond moet worden: onze organisatie draait voor honderd procent op vrijwilligers en daar zijn we erg blij mee. Maar het is wrang dat de overheid (wij, de stemmers), die er voor alle inwoners van Nederland is, dit zelf nodig maakt. Nu betreft dit voorbeeld maar een zeer korte periode. Want als we ook ons gedrag in voorgaande levens erbij betrekken, dan stuiten we op vragen als: wat is de oorzaak van slavernij? Wat veroorzaakt de grote welvaartsverschillen tussen landen, die enorme onbalans in de verdeling van welvaart? Waar komen de conflicten over landsgrenzen vandaan?

Voorbij de grenzen van ons denken

Elke activiteit en elke vorm van vrijwilligerswerk heeft waarde, in zoverre het de totale samenleving inspireert of ondersteunt. Daarom is het van groot belang een visie op te bouwen die uitgaat van het algemeen belang.

Ook binnen de theosofische beweging kan meer worden samengewerkt, meer van elkaar worden geleerd. Een praktisch voorbeeld hiervan is: we gaan ingaande 2013 elk jaar een Engelstalig nummer van ons tijdschrift *Lucifer* uitbrengen (naast de zes Nederlandstalige). Het doel van dit Engelstalige nummer is om op internationaal niveau artikelen te publiceren waarin we laten zien hoe we elk probleem terug kunnen brengen tot de theosofische principes, en hoe we vanuit die Theosofie tot oplossingen kunnen komen. Oplossingen die altijd een beroep doen op onze bereidheid uit ons 'vertrouwde paleis' te stappen.

'Voorbij de grenzen van ons denken gaan' kunnen we 24 uur per dag, bij alles wat we doen, toepassen. Dan zien we onze verantwoordelijkheid niet meer als iets wat beperkt is tot bepaalde tijden en situaties. De idealistische houding die we tijdens ons vrijwilligerswerk aannemen, is natuurlijk even nodig tijdens onze 'vrije tijd' en ons betaalde werk, of dat nu commercieel of non-profit is.

Mededogen werkt ...

Onderzoek van sociologen en epidemiologen heeft aangetoond dat de beste en gezondste samenlevingen op materieel, sociaal en spiritueel gebied die samenlevingen zijn waar de kleinste verschillen in materiële en sociale welvaart bestaan.⁽¹⁾ Grote verschillen in welvaart geven dus grote spanning op verschillende fronten, zowel materieel als sociaal. Ook andere wetenschappers onderzoeken nu het belang van altruïsme. Op een van de topuniversiteiten van de wereld, *Stanford University*, is er het *Center for Compassion and Altruism Research and Education* (het 'Centrum voor onderzoek en onderwijs van mededogen en altruïsme'). De tijd van bezinning rond 21 december – de winter-zonnewendeperiode – is misschien wel een goed moment om hun website te bezoeken, of dat zeer interessante boek *The Spirit Level — Why Equality is Better for Everyone* te lezen, om te zien dat ook op wetenschappelijke gronden Mededogen de Wet der Wetten is.

Herman C. Vermeulen

Referentie

1. R. Wilkinson en K. Pickett, *The Spirit Level. Why Equality is Better for Everyone*. Penguin Books, Londen 2010.

De gelofte om de mensheid ten zegen te zijn

Dit artikel is een vertaling van de lezing die Nicholas Weeks in augustus 2012 hield tijdens het Point Loma Convivium in San Diego. De auteur heeft een diepgaande studie gemaakt van de meer esoterische werken van het Buddhisme, waarin we de grondgedachten van de Universele Wijsheid – de bron van alle wereldreligies – vaak in vrij zuivere vorm kunnen terugvinden. Dat geldt zeker voor de inspirerende teksten die Nicholas Weeks naar voren bracht over de *bodhisattva*-gelofte. Ze geven ons een schets van het edelste ideaal dat ons hart en denken kan vervullen: leven om heel de mensheid ten zegen te zijn.

Kerngedachten:

- » Alvorens we kunnen leven om de mensheid ten zegen te zijn, moeten we eerst daartoe een krachtig besluit nemen, een gelofte afleggen.
- » Geloften beïnvloeden onze hele samengestelde natuur en werken eeuwenlang door.
- » Wanneer iemand uit zuiver mededogen tot het besluit komt, zal hij zonder twijfel succesvol zijn.
- » In de buddhistische geschriften vinden we vele inspirerende aanwijzingen (waaronder de *pâramitâ*'s) die tot bodhisattva-schap leiden.

Alvorens we kunnen “leven om de mensheid ten zegen te zijn”,⁽¹⁾ moeten we eerst daartoe een krachtig besluit nemen, een gelofte afleggen. W.Q. Judge schreef hierover het volgende:

De goede mens die ten slotte zelfs een wijze wordt, heeft op zeker moment in zijn vele levens in zichzelf het verlangen moeten wekken naar omgang met de gemeenschap van heilige mensen, en zijn verlangen naar vooruitgang levend moeten houden om op die weg te kunnen voortgaan. Zelfs een Buddha of een Jezus heeft in een van zijn levens eerst een gelofte – wat een verlangen is – af moeten leggen dat hij de wereld of een deel ervan zou redden, en heeft dit verlangen gedurende talloze levens in zijn hart levend moeten houden.⁽²⁾

De Buddha prees de alles overtreffende Kracht van Geloften door erop te wijzen dat voor het verwerven van bodhisattva-kwaliteiten geloften krachtiger zijn dan wijsheid, geduld of goede daden. De *Avatamsaka Sûtra*, hoofdstuk 39, stelt: “De lamp van het bodhi-denkvermogen heeft verheven mededogen nodig als zijn olie, verheven geloften als zijn pit, en verheven wijsheid als zijn vlam.”

De bodhisattva-gelofte is universeel

De altruïstische gelofte, doelstelling of intentie van de bodhisattva's is echter niet beperkt tot het Buddhisme. Spiritueel waardevolle geloften zoals die van de Esoterische School zijn misschien beperkt tot één of slechts enkele levens en enkel gericht op de medemens, maar zulke

Bodhi

Dit woord komt van een Sanskrit-wortel *budh*, met de betekenis van 'ontwaken'. Het is de toestand waarin de mens zodanig 'zijn geest heeft geledigd', dat deze slechts vervuld is van het Zelf, van de zelfloze zelfheid van het Eeuwige. Dan aanschouwt hij bewust de onuitsprekelijke visioenen van de Werkelijkheid, van de zuivere Waarheid.⁽³⁾

Bodhisattva

Een samengesteld woord: letterlijk 'hij wiens wezen Wijsheid is'. (...) Wanneer een mens, een menselijk wezen, het punt heeft bereikt waarop zijn ego zich ten volle bewust wordt van zijn innerlijke goddelijkheid; bekleed wordt met de Buddhische straal, (...) dan is die mens een Bodhisattva.⁽⁴⁾

geloften zijn toch geïnspireerd door *bodhicitta* — een denkvermogen, *citta*, dat straalt met *bodhi*: mededogen, wijsheid en kracht.

H.P.B. schrijft bijvoorbeeld dat Âdi-Buddha of Mahâ-Vishnu het zaad is van alle Buddha's en Avatâra's. Voorts schrijft ze dat dit *bija* of zaad "het toppunt is van het geheel van spirituele wijsheid in het Universum ... en geëerd wordt door alle filosofische denkers. In deze esoterische betekenis gezien was de Heer Buddha een incarnatie van Mahâ-Vishnu."⁽⁵⁾

Kapila, de grondlegger van de oude Sâṅkhya-traditie, zei dat het "hoogste doel van het Leven ligt in het beëindigen van alle smart en pijn."⁽⁶⁾ In de traditie van Plato lezen we over Socrates, die zegt dat de taak van de Oprichters [van de staat; red.] is om ervoor te zorgen dat zij die net uit de duisternis van de grot zijn bevrijd, niet zelfzuchtig in het Licht blijven rondhangen maar integendeel terugkeren naar de grot en de mensen die daarin nog gevangen zijn helpen.⁽⁷⁾ Proclus schreef: "Het lagere te vervolmaken en het mindere te beschermen is de aard van de zielen, want zij daalden af vanwege hun zorg voor de sterfelijken."⁽⁸⁾

In de pythagoreïsche traditie legt men een gelofte of eed af om de goddelijke Wet, die de beschermer is van het centrale, eeuwige vuur, te allen tijde te achten en te ondersteunen. Hiërocles zegt in zijn commentaren op de *Gouden Verzen* van Pythagoras over deze gelofte: het is "de behoeder van de goddelijke wet door heel de wereldorde heen".⁽⁹⁾

Onze theosofische beweging heeft het volgende te zeggen over de goddelijke Wet: "Mededogen is geen eigenschap. Het is de WET der WETTEN — eeuwige Harmonie,

(...) het licht der eeuwigdurende Gerechtigheid, de juiste schikking van alle dingen, de wet der eeuwige liefde."⁽¹⁰⁾

De betekenis van geloften

Nu enige woorden van W.Q. Judge over de eed of gelofte:

O, wat kreunt de Natuur bij het zien van het zware Karma dat de mens zichzelf en alle schepselen der drie werelden heeft opgelegd! Die diepe klacht boort mij door het hart. Hoe kan die last verlicht worden? Zal ik alleen blijven staan, terwijl de enkele sterke handen van de gezegende Meesters en die van Hun vrienden de vreselijke wolk tegenhouden? Eeuwen geleden deed ik de gelofte hen te helpen. Ik kan niet anders.⁽¹¹⁾

Gedurende een leven kunnen zich veranderingen voordoen in het instrument [van de Ego; red.] waardoor het geschikt wordt voor een nieuw soort Karma, en dit kan plaatsvinden (...) door de kracht van het denken en de macht van een gelofte, ...⁽¹²⁾

Nog meer van W.Q. Judge over de gelofte:

Net als voor u, is werken mijn enige wens. Ik zoek geen vermogens, *niets*. In mijn hart heb ik de martelaarsgelofte afgelegd. Ik heb me gewijd, zover als mijn geestelijke vermogens in elk leven reiken, aan de dienst in het altruïstische leger. Op dit moment vind ik hier alleen de Theosophical Society om in te werken. De volgende keer is er een andere manier — of dezelfde. Ik ben bereid om 'uit de zonneschijn in de schaduw te treden om meer plaats aan anderen te geven', en ik zoek geen Nirvâna.⁽¹³⁾

De kracht van deze meditatie [over Aum, het Zelf, Âtman, de Meesters, de Loge, Eenheid] wordt niet altijd volledig ervaren in één leven. Eén leven is te kort voor heel het werk, maar deze gedachten, geloften en oefeningen beïnvloeden ongetwijfeld onze hele natuur en werken eeuwenlang door. Ze brengen ons steeds verder op het pad naar de uiteindelijke voltooiing van deze cyclus, en brengen ons naar de tijd dat we het vermogen inderdaad zullen hebben.⁽¹⁴⁾

Mededogen in het Hīnayāna-Buddhisme

Men denkt dat het Hīnayāna-Buddhisme geen bodhisattva-pad heeft, of er in ieder geval niet veel aandacht aan schenkt. Maar dat is niet het geval. Hier is een uittreksel uit Ledi Sayadaw's [1846-1923] boek over het bodhisattva-pad. De Birmaanse Theravadin-wijze schrijft:

Wat wordt bedoeld met ‘de Edelste Aspiratie’? Het is de woordelijke en mentale belofte die de bodhisattva op een zeker moment in de tijd heeft afgelegd, aeonen vóórdat hij de volmaaktheden ging beoefenen. De belofte werd in deze woorden afgelegd: “Welk nut heeft het om ‘de andere oever’ van nirvâna als losstaand individu te bereiken? Ik zal de Opperste Kennis verwerven en dan mensen en deva’s naar de andere oever leiden.” Dat was de gelofte die de tienduizend universums juichend deed ronddraaien en terugzingen. Dat was de oprechte wens van de bodhisattva. Want hij streeft met grote kracht naar de Opperste Zelf-Verlichting, vanuit de gedachte: “Wanneer ik de Waarheid ken, zal ik deze aan anderen overdragen. Door mijzelf uit deze wereld te bevrijden, zal ik anderen bevrijden. Wanneer ik overgestoken ben, zal ik anderen helpen oversteken.” Deze vurige en uiterst moedige aspiratie wordt ‘de Edelste Aspiratie’ genoemd.⁽¹⁵⁾

Welke motivaties leiden met zekerheid tot bodhi?

De Mahâyâna-traditie vertelt ons welk soort motieven nodig zijn om het bodhi-pad naar volledig Buddhaschap succesvol af te leggen. De *Avatamsaka Sûtra* zegt:

Bodhisattva’s komen voor het eerst tot *bodhicitta* of het Besluit zich op Bodhi te richten door (1) het zien van de Buddha, of hem horen spreken, of (2) hun zorg over alle levende wezens die intens lijden, of (3) het aanhoren van de grootse, verheven Dharma [Leer, Wet of Plicht; red.] van de Tathâgata. Dan ontwikkelen zij het idee om zich op Bodhi te richten en te trachten alle wijsheid te verwerven.

De volgende stap van de Bodhisattva’s is het leggen van de grondslag door de ontwikkeling van tien houdingen jegens alle levende wezens: altruïsme; mededogen; de wens om geluk te schenken; de wens om een gevoel van veiligheid te geven; medelijden; acceptatie; bescherming; zich met hen vereenzelvigen; als hun leraar optreden; en een gids worden die hen leidt.⁽¹⁶⁾

De bodhisattva Nâgârjuna schaaft zich achter de sûtra door te zeggen dat er slechts drie soorten motivaties zijn die met zekerheid uiteindelijk tot volledig Buddhaschap leiden. Daarnaast zijn er nog vier andere belangrijke soorten motivaties mogelijk, maar die bieden geen zekerheid volgens Nâgârjuna:

Wanneer wezens voor de eerste keer tot het besluit komen om bodhi te verwezenlijken, kan dit besluit gegrond zijn

op in totaal zeven situaties die alle in verband staan met het nemen van het besluit om anuttara-samyak-sambodhi [dit houdt in: de opperste, ware en universele verlichting] te verwerven. Wat zijn deze zeven situaties?

1. De Tathâgata’s kunnen iemand motiveren tot het nemen van het besluit om bodhi te verwezenlijken.
2. Nadat iemand gezien heeft dat de Buddha-dharma op het punt staat te worden vernietigd, neemt hij het besluit om deze te bewaken en te beschermen. [Omvat ook nummer 3 van de sûtra.]
3. Wanneer iemand, levende te midden van alle wezens, mededogen met hen voelt en daarom het besluit neemt. [Omvat ook nummer 2 van de sûtra.]

De volgende vier beweegredenen kunnen ons, of waarschijnlijker nog, kunnen ons ook niet tot volledig Buddhaschap brengen:

4. Iemand kan door een bodhisattva onderwezen zijn hoe je tot het besluit komt om bodhi te verwezenlijken.
5. Iemand kan de handelingen van een bodhisattva waarnemen en dan, in een poging hem na te volgen, tot het besluit komen.
6. Na een daad van vrijgevigheid kan iemand, op basis van die ervaring, tot het besluit komen om bodhi te verwezenlijken.
7. Wanneer iemand de kenmerken ziet van het lichaam van een buddha, kan hij grote vreugde voelen en vervolgens tot het besluit komen.

Men kan dus vanuit zeven redenen of situaties tot het besluit komen om bodhi te verwezenlijken. Zij die vervuld zijn van drie ervan, te weten: (1) wanneer de Buddha iemand heeft onderwezen om tot het besluit te komen, (2) wanneer iemand tot het besluit komt om de Dharma te beschermen en (3) wanneer iemand uit mededogen tot het besluit komt — zullen hierin zonder twijfel succesvol zijn. Bij de andere vier besluitgronden is het niet zeker dat zij in elk geval steeds succes opleveren.⁽¹⁷⁾

De ontplooiing van bodhisattva-eigenschappen

De benadering die de bodhisattva Vasubandhu volgt om *bodhicitta* te ontwikkelen, wordt als volgt beschreven:

1. Ten eerste de aansporing om zich te verheugen in het aankweken en versterken van [al wat ondersteunend werkt bij de verwezenlijking van] de opperste bodhi. Door hier voortdurend moed uit te putten, is iemand in staat om andere wezens te beïnvloeden.

2. Het komen tot een diepgaand en groots besluit.
3. Het afleggen van geloften om zich op de meest volkomen wijze te tooien [met deugden en vermogens].
[De volgende zes punten zijn gericht op de *pâramitâ's*]
4. Het opgeven van levens en bezittingen om hebzucht te beteugelen.
5. Het bevorderen en beoefenen van morele voorschriften, en onderricht en leiding geven aan hen die de geboden overtreden.
6. Het praktiseren van het opperste geduld, waardoor zij de belemmerende werking van haat beheersen en beteugelen.
7. Het oproepen van heldhaftige kracht, waardoor zij wezens op het Pad kunnen brengen en houden.
8. Het verwerven van steeds meer dhyâna-samâdhi's, met als doel om het bewustzijn van de vele typen wezens te leren kennen.
9. Het aankweken van wijsheid en daarmee het vernietigen en uitbannen van onwetendheid.
10. Door de poort heengaan die iemand in harmonie brengt met de werkelijkheid, wat inhoudt dat hij alle vormen van gehechtheid loslaat.
11. Het bekendmaken en uitleggen van de uiterst diepzinnige beoefening van ledigheid en kenmerkloosheid [Engels: *signlessness*; red.]
12. Enhet aanprijzen van de grote verdienste die aan deze handelwijze verbonden is, om zo te voorkomen dat de opeenvolging van Buddha's wordt onderbroken.

De ondersteunende kwaliteiten om de gelofte af te kunnen leggen

Wat nummer 2 van de lijst betreft: hoe komt de bodhisattva tot het diepgaande en grootse bodhi-besluit? Door zich te richten op een tiental redenen en ondersteunende kwaliteiten bevordert en versterkt hij zijn mogelijkheden voor de verwezenlijking van bodhi.

Deze ondersteunende kwaliteiten zijn er als een bodhisattva:

1. nabij een goede spirituele gids verkeert;
2. offers brengt aan de Buddha's;
3. kernen van goedheid aankweekt en uitbreidt;
4. het besluit neemt om de opperste Dharma te verwerven;
5. zijn denken voortdurend flexibel en harmonieus houdt;
6. blijvend lijden kan verduren als hem lijden overkomt;
7. in overvloed zuivere vriendelijkheid en zuiver mededogen bezit;
8. immer diep nadenkt, en zijn denken gericht houdt op de gelijke achting voor allen;

9. vreugdevol vertrouwen bezit in het Grote Voertuig; en
 10. de wijsheid van de Buddha tracht te verwerven.
- Als iemand in staat is om gestalte te geven aan tien van dergelijke dharma's, zal hij innerlijk gereed zijn voor het besluit om anuttara-samyak-sambodhi te verwezenlijken.

Er zijn nog vier andere ondersteunende kwaliteiten die een rol kunnen spelen bij iemands besluit om zijn mogelijkheden te versterken voor de verwezenlijking van de opperste bodhi: Ten eerste kan iemand door het overpeinzen van alle buddha's tot het bodhi-besluit komen.

Ten tweede kan iemand daartoe komen door het overpeinzen van de gebreken en gevaarlijke aspecten van het stoffelijk lichaam.

Ten derde kan iemand daartoe komen door zich te richten op het verwerven van de meest verheven vermogens [van Buddhaschap].

Ten vierde kan iemand door vriendelijkheid en mededogen jegens andere wezens tot het bodhi-besluit komen.

De bodhisattva-gelofte

Hoe maakt de bodhisattva voortgang op zijn reis naar bodhi? Door welke karmische acties brengt iemand de volledige verwezenlijking van bodhi tot stand? De

Bodhisattva Kwan-Yin.

bodhisattva die het besluit heeft genomen [om bodhi te verwerven] en die verblijft op ‘de droge [nog onvolmaakte; red.] grond van intellectuele wijsheid’ moet eerst vol overtuiging de juiste geloften uitspreken, waardoor hij alle wezens in ontelbare aantallen tot zich zal trekken. [Hij verkondigt eerst de basisgelofte]: “Ik tracht de opperste bodhi te verwezenlijken en iedereen zonder uitzondering te redden en bevrijden, zodat elk van hen ertoe gebracht wordt om het pad tot aan nirvâna te gaan.”

Vasubandhu geeft ons vervolgens voorbeelden van verheven persoonlijke geloften die elke bodhisattva moet afleggen. Deze verheven geloften strekken zich uit tot alle levensgebieden en omvatten alle geloften, die even talrijk zijn

als de zandkorrels van de Ganges. Na deze persoonlijke geloften volgt deze eed:

Als alle wezens zouden ophouden te bestaan, dan en dan alleen zouden mijn geloften ophouden. Maar er zijn in werkelijkheid grenzenloos veel wezens. Daarom zullen deze grote geloften van mij ook nooit ophouden.

De zes pârâmitâ’s (volmaakte deugden) als bronnen van bodhi

De zes pârâmitâ’s brengen bodhi voort omdat:

Geven leidt tot bodhi, omdat het alle wezens daarin betreft.

Het beoefenen van de morele voorschriften leidt tot bodhi,

want het leidt tot de vervolmaking van de vele soorten van

deugdzaamheid en tot de vervulling van iemands oorspronkelijke geloften.

Geduld leidt tot bodhi, omdat het de volmaking tot stand brengt van de essentiële kenmerken en de ondergeschikte karakteristieken van Buddha’s en Bodhisattva’s.

Onvervaarde kracht leidt tot bodhi, want het leidt tot een steeds uitgebreidere beoefening van deugd en tot het vol ijver onderwijzen en hervormen van alle wezens.

Het opgaan in dhyâna leidt tot bodhi; we zien immers dat de bodhisattva die zich hierop richt, zichzelf kundig traint en disciplineert en ook het vermogen ontwikkelt om alle mentale handelingen van wezens waar te nemen.

Wijsheid leidt tot bodhi, omdat wie zich daarop richt, tot volmaakte kennis kan komen van de aard en karakteristieken van alle dharma’s.

Kernachtig gezegd: de zes pârâmitâ’s vormen de juiste voorwaarden voor de verwezenlijking van bodhi.

De vier onbegrensde innerlijke kwaliteiten, de zevenendertig vleugels van verlichting en alle myriaden deugdzaam handelingen dragen gezamenlijk bij aan zijn volmaakte realisatie. Als de bodhisattva [zijn kundigheid in de beoefening van] de zes pârâmitâ’s aankweekt en uitbreidt,

in overeenstemming met de training die hij op zich heeft genomen, zal hij geleidelijk aan erin slagen om anuttara-samyak-sambodhi te naderen.

Geloften om de pàramitâ's te ondersteunen

Vasubandhu raad ook aan om zes geloften of besluiten te nemen die elk een van de volmaaktheden ondersteunen:

Op welke wijze kan iemand ertoe komen de geloften af te leggen? [Hij wekt zijn besluit op — door te denken]: Als iemand komt met allerlei soorten verzoeken zal ik hem al wat ik bezit *geven*, en zelfs zover gaan dat ik zal vermijden ook maar één enkele gedachte te denken die beïnvloed wordt door gierigheid. Als ik, als reactie op deze situatie, zelfs maar één ogenblik een zelfzuchtige gedachte in mij laat opkomen, en ik toch een zuivere karmische beloning voor een dergelijke vrijgevigheid nastreef, dan zou ik bedrog plegen tegenover de vele buddha's van alle werelden en er verzekerd van zijn dat ik absoluut niet in staat ben om in de toekomst anuttara-samyak-sambodhi te verwezenlijken.

Bij het beoefenen van de morele voorschriften leg ik vanuit zuivere motieven geloften af om me te behoeden voor dwalingen of spijt, zelfs wanneer het opvolgen van die voorschriften mijn dood tot gevolg zou kunnen hebben.

In situaties waar ik *geduld* kan beoefenen, ook als ik aangevallen, verwond of zelfs in stukken gesneden wordt, zal ik me voortdurend op liefdevolle geloften richten, niet gestoord door enige gedachte van haat.

In situaties waar ik *onvervaarde kracht* beoefen, zelfs wanneer ik te maken krijg met koude, hitte, overheidsfunctionarissen, boeven, overstromingen, branden, leeuwen, tijgers, wolven, droogte of honger, zal ik niettemin krachtig vasthouden aan mijn besluit, zodat mijn geloften niet zullen worden gebroken of afgezwakt.

In situaties waar ik *het opgaan in dhyâna* beoefen, zelfs als ik gestoord wordt door uiterlijke omstandigheden die mijn gedachteconcentratie onmogelijk dreigen te maken, is het van wezenlijk belang om mijn denken gericht te houden op de objectieve wereld, en vast te houden aan de gelofte dat ik geen enkel soort afleidende, met de Dharma strijdige gedachte toelaat, al is het maar voor een moment.

In situaties waar ik de uitbreiding van *wijsheid* beoefen, overpeins ik alle dharma's in overeenstemming met hun ware aard, en blijf ik deze overpeinzing continu volhouden zelfs als ik omringd ben met het goede, of het niet-goede; met het beperkte, of het onbeperkte; met dat wat in samsâra is [de kringloop van wedergeboorten; red.], of dat wat gelijk is aan nirvâna. Ik zal nooit dualistische denkbeelden

ontwikkelen in een van deze omstandigheden.

Indien ik in situaties waar mijn denken ten prooi zou kunnen vallen aan de belemmerende invloeden van spijt en haat, terug zou vallen tot zo'n verlagende, afleidende gedachte dat ik, zelfs al is het maar gedurende de knip van een vinger, op dualiteit gebaseerde denkbeelden krijg, waarmee ik [niettemin] zuivere karmische beloningen als resultaat van de pàramitâ's tracht te verwerven, dan zou ik daardoor bedrog plegen tegenover alle ontelbare buddha's van de ons omringende gebieden en zou daardoor absoluut falen om in de toekomst anuttara-samyak-sambodhi te verwezenlijken.⁽¹⁸⁾

De geloften als basis voor de ontwikkeling van mededogen en wijsheid

Laten we ten slotte aandacht geven aan wat een wijze van de Tang-dynastie, Peixiu, over geloften zegt — de belangrijkste van de Drie Grote Innerlijke Kwaliteiten, die bestaan uit Mededogen, Wijsheid en Geloften.

Omdat hij ernaar streeft bij te dragen aan het bevrijden van grote scharen wezens, laat hij daarom verheven mededogen en wijsheid overvloedig tot ontplooiing komen. Maar hoewel het denkvermogen in wezen zuiver is, is het niettemin lange tijd verduisterd geweest doordat hij ronddoelde te midden van het vuilnis van de zintuigelijke voorwerpen. Onze ingesleten neigingen zijn door hun eigen aard moeilijk meteen uit te wissen. Een voertuig [voor het zuivere behoud] van Dharma is van zo'n aard dat hij zijn denken eerst moet zuiveren, door het bij te schaven en te leren beheersen.

Hij is zich bewust van het vooruitzicht van vele wedergeboorten in het cyclische bestaan, waarin hij niet in aanraking zal komen met de leringen van de Buddha over het Bodhisattva-pad. Daarom legt hij verheven geloften af die ervoor zorgen dat hij gedurende zulke levens zijn edele doel helder voor ogen houdt. Ook brengt hij de beoefening van de myriaden deugdzame handelingen tot volmaking. Deze deugdzame handelingen [zoals de pàramitâ's] en de geloften ondersteunen elkaar wederzijds, precies zoals [de twee] vleugels [van een vogel] dat doen. Op deze wijze vordert hij gestaag, valt hij niet terug, en doorloopt hij het rechtstreekse pad tot de verwezenlijking van bodhi. Dit is precies wat bedoeld wordt met het denkvermogen dat zich volledig gericht heeft op verheven geloften.

Welnu, van deze drie typen innerlijke kwaliteiten is degene die gericht is op verheven geloften de voornaamste. Dat komt omdat deze innerlijke kwaliteit voortdurend het

mededogen en de wijsheid waardoor hij de vele wezens bevrijdt, ondersteunt. Daarom is het noodzakelijk dat hij, als hij voor het eerst het [bodhi]-besluit neemt, tegelijk ook de Bodhisattva-geloften aflegt.

In hoofdstuk 40 van de Avatamsaka Sûtra, 'De Handelwijze en Geloften van Samantabhadra', staat: "Wanneer iemand zijn levenseinde nadert, zullen, precies op dat laatste moment, al zijn vermogens uiteenvallen en vernietigd worden. Al zijn kracht verdwijnt volledig en is verloren ...". Alleen je bodhicitta-geloften zullen je niet verlaten en in de steek laten. Deze zullen je altijd blijven leiden, totdat je heel het pad hebt doorlopen en bodhi hebt bereikt. Daarom moet je niet gaan twijfelen over het afleggen van zulke geloften als de tien geloften van Samantabhadra of de volgende vijf traditionele geloften:

Ten eerste, het aantal wezens is oneindig. Ik doe de gelofte hen allen te bevrijden.

Ten tweede, verdienste en wijsheid zijn grenzenloos. Ik doe de gelofte hen te verwerven.

Ten derde, de Dharma van de Buddha is onbegrensd. Ik doe de gelofte hierover meesterschap te bereiken.

Ten vierde, de Tathâgata's zijn talloos. Ik doe de gelofte hen te dienen.

Ten vijfde, ik doe de gelofte de opperste, ware verlichting te verwezenlijken.

Iemand beoefent deze vijf geloften door ze op elke achtereenvolgende gedachte toe te passen, zodat er geen moment meer is waarin ze niet werkzaam zijn. Dit omvat de volledige tenuitvoerbrenging van het verheven bodhid Denken. En dit omvat het toegewijd vasthouden aan de voorschriften van het bodhi-denkvermogen. Deze Drie Grootse Denk-Kwaliteiten en de Vijf Geloften liggen als het ware op elkaar gestapeld, de een op de ander, waardoor elk ervan elke andere ondersteunt.

De ene buddha volgt op de andere, maar het pad is hetzelfde. Het houdt niet meer in dan dit. Precies dit omvat de volmaakte ontplooiing van het anuttara-samyak-sambodhi bewustzijn.⁽¹⁹⁾

Vele andere sûtra's en shastra's gaan nog veel gedetailleerder in op de manier van handelen waaraan iemand die de geloften van het Mahâyâna-pad aflegt, zich bindt. Niettemin zal deze vluchtige blik op het onderwerp van *bodhicitta* iedereen de basis geven om het bodhisattva-leven verder te overdenken.

De oorspronkelijke Engelse tekst van deze lezing wordt begin 2013 gepubliceerd in het eerste Engelstalige nummer van *Lucifer – de Lichtbrenger*.

Referenties

1. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1992, 'De twee paden', blz. 101.
2. W.Q. Judge, *De Oceaan der Theosofie*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1983, blz. 68 (de bewoordingen zijn enigszins aangepast).
3. G. de Purucker, *Occult Glossarium*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1993, blz. 45 (lemma bodhi).
4. G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, blz. 283, 315.
5. *H.P. Blavatsky Collected Writings*. 15 delen, The Theosophical Publishing House, Wheaton 1985, deel 14, blz. 371.
6. *Sâmkya Sûtra*. Vers 1.
7. Plato, *Het Bestel*. Vert: H. Warren en M. Molegraaf. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 2005, blz. 279 (blz. 519 C en D universele Plato-pag.).
8. L.G. Westerink (red.), W. O'Neill (vert.), *Proclus' Commentary on the First Alcibiades* (Platonic Texts and Translations Series). The Prometheus Trust, Westbury 2011, blz. 82.
9. H.S. Schibli, *Hierocles of Alexandria*. Oxford University Press, Oxford 2002, blz. 189.
10. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1992, 'De zeven poorten', blz. 185.
11. W.Q. Judge, *Brieven die mij geholpen hebben*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1981, Brief I, blz. 16.
12. W.Q. Judge, 'Aphorisms on Karma' Artikel in: *Echoes of the Orient*. Point Loma Publications, San Diego 1975, deel 1, blz. 314, aforisme 19 (2009-uitgave: blz. 335).
13. W.Q. Judge, *Letters That Have Helped Me*. Theosophy Company, Los Angeles 1946, blz. 164-65. Ook gepubliceerd als: 'Tea Table Talk.' Artikel in: *The Path*. Vol. IV nr. 9, december 1889, blz. 285.
14. W.Q. Judge, *Echoes of the Orient*. 3 delen, Point Loma Publications, San Diego 1987, deel 3, blz. 46 (2009-uitgave: blz. 455).
15. Ledi Sayadaw, *A Manual of the Excellent Man*. Blz. 14, online beschikbaar: <http://aimwell.org/assets/A20Manual20of20the20Excellent20Man.pdf>.
16. *Avatamsaka Sûtra*. Buddhist Text Translation Society, hoofdstuk 15:14-17.
17. *On Generating the Resolve to Become a Buddha. Three Works on Bodhicitta by Arya Nagarjuna, Patriarch Sheng'an Shixian, and the Tang-Dynasty literatus, Peixiu*. Kalavinka Press, Seattle 2008, 17, 31.
18. Zie ref. 16, 97-99.
19. *Vasubandhu's Treatise on The Bodhisattva Vow*. Kalavinka Press, Seattle 2008, 17-49.

Uitsterven van koraalriffen

Zijn er innerlijke of uiterlijke oorzaken?

Kerngedachten:

- » Een grote verscheidenheid aan individuen vergroot het welzijn en leidt tot een gezonder ecosysteem.
- » Onder geschikte omstandigheden biedt een koraalrif plaats aan een oneindig aantal soorten.
- » Specialisatie vermindert het vermogen om je aan te passen.
- » Al het leven manifesteert zich cyclisch en ieder organisme maakt een oneindige ontwikkeling door waardoor de aantallen organismen over de tijd kunnen fluctueren.
- » Een bewustzijn kan zich uit een gebied terugtrekken als het er niet meer kan leren.
- » In een mededogende samenleving kan ieder bewustzijn zijn eigen ontwikkeling doormaken.

Koraalriffen kennen we als bijzondere ecosystemen vol prachtig gekleurde koralen, vissen, schaaldieren en talloze andere dieren en planten. Deze ecosystemen staan regelmatig in de belangstelling omdat wetenschappers signaleren dat het aantal ‘gezonde’ koraalriffen wereldwijd hard achteruit gaat. Is deze achteruitgang een natuurlijk proces? Welk antwoord geeft de Theosofia?

Wat is een gezond koraalrif?

Als we aan het snorkelen of aan het duiken zijn en over een ‘gezond’ koraalrif zwemmen, dan is het niet moeilijk om gefascineerd te raken door de veelheid aan kleuren, vormen en organismen die al op een vierkante meter te zien zijn. Op een gezond rif leven een groot aantal verschillende planten en dieren samen en in de biologie wordt algemeen aangenomen dat hoe groter de verscheidenheid aan soorten, hoe gezonder het rif is. Als je even blijft hangen boven een stukje rif dan wordt al snel duidelijk dat er een hiërarchie tussen soorten, veel samenwerking en een inter-afhankelijkheid van soorten is. Een wondere wereld, zo’n koraalrif. Maar hoe is het mogelijk dat er zoveel soorten op zo’n klein oppervlak kunnen leven en elkaar ook nodig hebben?

Wat is koraal?

Er bestaat nogal wat verwarring over

wat koraal eigenlijk is. Is koraal een plant, een dier of is het steen waarop planten en dieren leven? De hedendaagse taxonomie (indeling in soorten) plaatst koraal in het dierenrijk op basis van een aantal uiterlijke kenmerken zoals de dikte van de celwand, de voedselvoorziening en de manier van verplaatsen (mobiliteit). Koraaldiertjes variëren in omvang van een paar millimeter tot maximaal twee centimeter en zijn door hun bouw redelijk kwetsbaar. Voor hun stevigheid scheiden ze een uitwendig skelet uit dat is opgebouwd uit calcium en carbonaationen die ze uit het zee-water halen (het huis). Wanneer een koraaldiertje sterft blijft het uitwendige skelet achter en daarmee ook een geschikte locatie (gefundeerde bouwgrond) voor een ander koraaldiertje om zich op te vestigen. Als dit gedurende vele generaties gebeurt, ontstaat een koraalrif (stad). Het rif biedt ook schuil- en nestelmogelijkheden voor

andere dieren. Er zijn koraalsoorten die zich specialiseren in verticale structuren (hoogbouw) en soorten die als een soort korst de aarde bedekken (laagbouw).

Koraaldiertjes werken nauw samen met fotosynthetiserende algen. Door middel van zonlicht kunnen algen koolstofdioxide omzetten in suikers en zuurstof. De suikers staan zij af aan de koraaldiertjes (de huur) in ruil voor bescherming en bouwstoffen, en de zuurstof wordt door het koraal afgegeven aan het zeewater (de belasting). Als we naar de mens kijken, zien we ook dat er in ons lichaam talloze samenlevingsvormen tussen verschillende soorten bestaan. In ons hele spijsverteringsstelsel leven enorme hoeveelheden bacteriën die ons helpen met het verteren van ons voedsel.

Koraaldiertjes beginnen hun leven als een alleen levende poliep die rondzweeft in de oceaan. Ze kunnen zich maar nauwelijks voortbewegen en vestigen zich daarom al snel op een geschikte stevige locatie als die voorhanden is. Een enkele poliep kan onder gunstige omstandigheden, door zich te klonen, uitgroeien tot een kolonie (een flatgebouw). Zo'n kolonie lijkt in zijn functioneren op één enkel dier maar bestaat uit vele afzonderlijke, maar genetisch identieke dieren. Koraaldiertjes planten zich ook geslachtelijk voort. Hierdoor kunnen weer nieuwe koloniën ontstaan. Wanneer rondom die koloniën ook weer andere soorten worden aangetrokken ontstaat een koraalrif.

Een koraalrif: rijk ecosysteem

Een koraalrif kan niet alleen uit koralen bestaan. Door de afvalstoffen die koralen uitscheiden (het vuilnis) worden algen aangetrokken. Algen hebben de neiging om zich snel te vermeerderen en kunnen, wanneer ze niet tijdig aangepakt worden, een koraalrif geheel verstikken. Nu zijn er grazende vissen zoals de papegaaivissen (de vuilnismannen) die graag algen eten en zo een balans weten te creëren. Vuilnis trekt ook vaak 'ongedierte' aan in de vorm van parasieten. Bepaalde garnalensoorten eten parasieten (de ongediertebestrijding) en organiseren op sommige plaatsen zelfs poetsstations waar vissen heen komen om zich te laten ontdoen van parasieten.

Koraalriffen staan erom bekend dat ze heel kleurrijk zijn. De koraalpoliepen zelf zijn echter lichtbruin tot bijna kleurloos. Het zijn de algen die de koralen allerlei kleuren geven. Wanneer koralen onder druk komen te staan door bijvoorbeeld een gereduceerde hoeveelheid licht, een grote temperatuurverhoging of als ze bedekt worden door een laagje sediment, dan kunnen de poliepen de algen wegsturen (ontslag) omdat ze de algen niet voldoende brandstof

meer kunnen geven. Als dit massaal gebeurt dan spreken we van het verbleken van koralen 'bleaching'. Door het wegsturen van de algen verhoogt de koraalpoliep zijn overlevingskansen op de korte termijn. En algen kunnen altijd weer aangetrokken worden. Op de lange termijn is het voor de koraalpoliep echter nadelig om zonder algen te leven en treedt vaak sterfte van de kolonie op.

Zo zie je dat hoe dieper je inzoomt op het rif, hoe meer soorten je ziet en hoe duidelijker de rolverdeling, de hiërarchie en met name de samenwerking wordt. De koralen creëren het lichaam waarop, waarin en waaromheen ontelbare organismen leven. En het geheel is rechtstreeks te vergelijken met onze eigen samenleving.

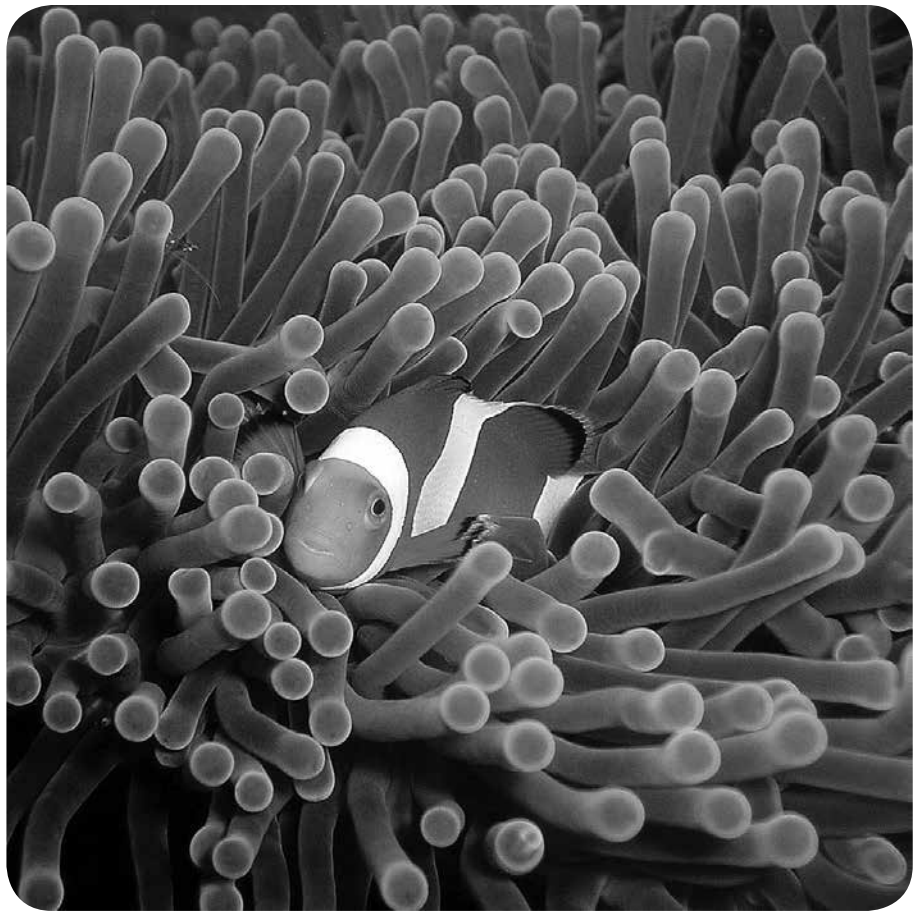
Zijn er grenzen aan biodiversiteit?

Onderzoekers uit 49 landen hebben in 2011 een tweejarig onderzoek naar het wereldwijd functioneren van koraalriffen afgerond. Door de aanwezige vissoorten, het gewicht, de afmeting en het aantal vissen op bijna tweeduizend koraalriffen verspreid over de wereld te beschrijven, konden zij het cumulatieve gewicht (biomassa) op een rif berekenen. De uitkomsten van het onderzoek zijn in 2011 gepubliceerd in het tijdschrift *PlosBiology* (05-04-2011) en laten een aantal interessante conclusies zien.⁽¹⁾

Koraalriffen met veel verschillende levensvormen (een hoge graad aan biodiversiteit) worden meer aangetast door aanwezige menselijke populaties dan riffen met een lage biodiversiteit. Dit is verrassend want het staat recht tegenover de algemene biologische opvatting dat 'rijke' ecosystemen juist beter bestand zijn tegen verstoringen. Ook in 'rijke' ecosystemen kunnen de aantallen soorten fluctueren en kunnen soorten komen en gaan, maar dit is een proces dat zich ook weer kan omdraaien. Op langere termijn blijft er een zekere balans bestaan. Uit het onderzoek blijkt nu dat bij koraalriffen deze balans veel fragieler is dan gedacht werd en een verstoord koraalrif zich op korte termijn niet herstelt. Het verlies aan biodiversiteit in deze 'rijke' rifgebieden is het afgelopen decennium mede hierdoor hevig onderschat.

Toch is het niet moeilijk om te begrijpen waarom gespecialiseerde soorten, zoals de dieren op een koraalrif, verdwijnen of uitsterven. Concurrentie met betrekking tot voedsel, ruimte, licht, enzovoort heeft ervoor gezorgd dat veel soorten zich sterk hebben moeten specialiseren. Voor sommige van deze soorten betekent dit dat ze afhankelijk zijn van speciaal voedsel dat ze op een speciale manier bemachtigen, dus afhankelijk zijn van een klein aantal andere soorten, die op hun beurt weer afhankelijk zijn

van ... enzovoort. Voor koraaldiertjes geldt dit ook. Ze zijn grotendeels afhankelijk van het voedsel dat de algen leveren en deze algen zijn weer afhankelijk van de hoeveelheid licht, de temperatuur en de zuurtegraad van het zeewater en de hoeveelheid bouwstoffen in hun omgeving. Soorten met zo'n hoge mate van specialisatie zijn veel kwetsbaarder voor een veranderende omgeving omdat zij zich niet snel genoeg kunnen aanpassen aan die veranderingen. Zij hebben geïnvesteerd in hun specialisatie en hebben daardoor de mogelijkheid om te leren of zich snel aan te passen gereduceerd. Voor een heel koraalrif geldt dan ook: hoe meer gespecialiseerde soorten op een rif, hoe meer bedreigingen er zijn. Het voordeel van de samenwerking in het ecosysteem weegt niet op tegen de bedreigingen.

Anemoonvis te midden van de tentakels van een zeeanemoon.

Specialisatie van soorten

Gottfried de Purucker schrijft in zijn boek *De mens in de evolutie* dat het dierenrijk (maar ook het mensenrijk) de grootste *lichamelijke* variabiliteit in het middelpunt van de Aardse levensperiode had bereikt.⁽²⁾ Dat middelste punt, de meest stoffelijke evolutiefase, zijn we net voorbij en de tweede helft van de cyclus, de 'lichtende boog', is enige miljoenen jaren geleden begonnen. Gedurende de lichtende boog opwaarts richten de dierlijke zielen (gestimuleerd door menselijke zielen) zich geleidelijk meer op de psychische kant van hun bewustzijn, en leven zich minder uit in stoffelijke variaties. In deze periode kan de soortenrijkdom van het dierenrijk dus kleiner worden terwijl het aantal dierlijke bewustzijnen niet hoeft te veranderen. Een 'rijk' ecosysteem betekent dus niet automatisch een ver ontwikkeld ecosysteem. Zowel simpele als complexe ecosystemen kunnen vitaal zijn (=afgestemd op de huidige groeicyclus, die de hele Planeet inclusief mensheid nu doormaakt) of juist niet (=behorend tot een eerdere cyclus, en dus langzaam uitstervend, en dus de kenmerken van ouderdom vertonend: met een beperkt aanpassingsvermogen).

Om dit onderscheid te kunnen maken, zou je de karakteristiek van het *bewustzijn* van koraal-ecosystemen moeten kunnen bepalen.

Sluit het goed aan bij de huidige karakteristieken van de evoluerende mensen en dieren? Wie kan dat met zekerheid zeggen? Dat vereist spirituele vermogens die zeer weinig mensen hebben ontplooid. We kunnen hoogstens een vermoeden krijgen. Grote voorzichtigheid is dus op haar plaats.

Ook met behulp van de biologie is deze vraag lastig te beantwoorden. De wetenschappelijke studie van biodiversiteit, met name in mariene ecosystemen, is een heel jonge studie en is pas in de jaren tachtig van de vorige eeuw op gang gekomen. Om een goede uitspraak te doen over de cyclische veranderingen van aantallen bezitten we te weinig data.

De meest interessante conclusie van de studie is echter dat er geen limiet blijkt te zijn voor het aantal soorten dat een rif kan herbergen. De *efficiency* en de biomassa van een ecosysteem blijven omhooggaan met een stijgend aantal soorten. Een tegenovergestelde conclusie dan die van eerdere theoretische en experimentele studies, waarin werd geconcludeerd dat de biomassa van een koraalrif (maar ook van andere ecosystemen) stabiliseert wanneer

een bepaald aantal soorten is bereikt op die plaats. Uit dit onderzoek blijkt dus dat ecosystemen beter werken wanneer zij meer soorten herbergen. Iedere afzonderlijke soort levert een unieke bijdrage aan het succes van de werking van het totale ecosysteem.

Zo boven, zo beneden

De structuur van het leven in een koraalrif lijkt in veel opzichten op dat van ons boven water en laat duidelijk zien dat een grote verscheidenheid van individuen een gezondere samenleving oplevert. De gedachte dat onder geschikte omstandigheden (geen verstoringen van buitenaf) een bepaald gebied plaats biedt aan een oneindig aantal soorten is een interessante gedachte. Als we het uitgangspunt 'zo boven, zo beneden' bekijken en een parallel trekken tussen de koraalriffen en de menselijke maatschappij, dan zou een maatschappij met een grote culturele verscheidenheid niet als bedreiging maar als een verrijking moeten worden beschouwd. Een gedachte die momenteel blijvend aandacht verdient aangezien sommige mensen verscheidenheid juist wel als een bedreiging zien. We zien in het voorbeeld van het koraalrif dat iedere soort een specifieke bijdrage aan het geheel geeft. Doordat individuele bewustzijnen ieder een specifieke taak in het systeem hebben kunnen veel functies worden uitgevoerd en veel verschillende problemen (mits van normale omvang) worden opgelost. Door samenwerking kunnen ook grotere projecten worden opgestart. Verscheidenheid vergroot juist het algemene welzijn van het ecosysteem. Wanneer we spreken over broederschap in onze samenleving dan dienen we dus niet te denken aan een gelijkheid waarin iedereen precies dezelfde rol vervult, maar aan samenwerking in gelijkwaardigheid waarbij verschillen in gewoonte, uiterlijk en overtuiging een verrijking van het systeem zijn.

De gedachte dat het wegsturen van algen tijdelijk de overlevingskansen verhoogt, is theosofisch gezien ook heel interessant. Een land dat vreemdelingen of andersdenkenden wegstuurt, kan daar hooguit tijdelijk voordeel van hebben. Een land kan vreemdelingen of andersdenkenden pertinent wegsturen terwijl het misschien juist deze mensen zijn die heel veel voor een land kunnen en willen betekenen.

Invloed van de maan op koraalriffen

We weten dat de getijdencyclus rechtstreeks bepaald wordt door de stand van de maan ten opzichte van de aarde. Ook de voortplantingscyclus van koralen blijkt af te hangen

van de stand van de maan.

Bij de geslachtelijke voortplanting van koralen bepaalt de stand van de maan op welk tijdstip welke koraalsoort massaal zijn geslachtscellen (eicellen, spermacellen) loslaat in het water. In eerste instantie wordt de rijping van de cellen bepaald door, onder andere, een tijdelijk verhoogde watertemperatuur of een toenemende daglengte. Het exacte moment waarop kolonies hun geslachtscellen loslaten hangt echter af van de stand van de maan en varieert van een aantal dagen voor tot een aantal dagen na volle maan. Sommige soorten planten zich op deze manier maar één keer per jaar voort en andere soorten veel vaker. Zoals al vaker beschreven in *Lucifer* heeft de maan een enorme invloed op het leven op aarde en met name op de cyclische patronen. Binnen de Theosofia is de invloedssfeer van de maan op de voortplantingscycli van het leven op aarde ook bekend. Dr. De Purucker schrijft hierover het volgende:

De Maan is de poort tot het leven en ze is eveneens de poort tot de dood. Ze reguleert zowel leven als dood. En niet één ding dat groeit, geboren of verwekt wordt, staat buiten de invloed van de maan. In praktisch alle landen ter wereld en te allen tijde wordt de Maan terecht beschouwd als zijnde een dominante invloed op alle aspecten met betrekking tot voortplanting en geboorte. Het is haar invloed die groei en daarmee voortplanting stimuleert. Niet alleen de conceptie van dieren, maar werkelijk die van alle bewustzijnen op Aarde staan onder de invloed van de Maan.⁽³⁾

Een biologische verklaring voor het exacte verband tussen de maan en het voortplanten van koralen is nog niet bekend, maar dat het geen toeval is en er een verband met de stand van de maan is, is wel algemeen geaccepteerd.

Snelheid van afsterven

Koraalriffen worden beïnvloed door een aantal mondiale en lokale verschijnselen zoals:

- Het opwarmen van het zeewater, in de zomermaanden komt *bleaching* (verbleking) regelmatig wereldwijd voor wanneer algen door het warme zeewater uit de koralen verdwijnen.
- Het verzuren van het zeewater, door een verlaging van de pH-waarde van het zeewater; als gevolg van opname van koolstofdioxide kunnen koraaldieltjes moeilijker een extern skelet opbouwen waardoor ze fragieler worden en makkelijker beschadigd raken.

- Daarnaast kan vervuiling, dynamietvissen, toerisme en overbevissing een negatieve rol spelen op het voortbestaan van koraalriffen.

Vanuit de Theosofia weten we dat al het leven zich cyclisch manifesteert en daarnaast weten we dat ieder organisme een oneindige ontwikkeling doormaakt. Dit betekent dat de aantallen planten, dieren maar ook mensen die gemanifesteerd zijn op een bepaald moment, over de tijd kunnen fluctueren. Organismen ontwikkelen zich en doorlopen talloze natuurrijken tijdens deze ontwikkeling. Het feit dat wij ze niet meer zien op een koraalrif betekent dus niet dat de organismen er niet meer zijn. Het zou gewoon een natuurlijk proces van innerlijke groei kunnen zijn. Hoeven we ons dan helemaal geen zorgen te maken om uitstervende dier- en plantensoorten?

Een belangrijke vraag die we onszelf moeten stellen is: wat is de snelheid van de ontwikkelingen die gebeuren? Nu leert de Theosofia dat alles altijd verandert. Het bewustzijn van een organisme doet ervaringen op, leert daaruit en als gevolg daarvan zal ook zijn verschijningsvorm veranderen. Bovendien verschijnt al het leven cyclisch: dat wil zeggen dat het zich manifesteert en zich weer terugtrekt. Als een bewustzijn in een bepaalde omgeving geen nieuwe ervaringen kan opdoen omdat het oud of afgeleefd is en de huidige omstandigheden niet geschikt zijn, kan het zich uit dat gebied terugtrekken.

Maar dit wil zeker niet zeggen dat mensen dit proces moeten versnellen. Integendeel. Als we de leefomgeving van onze 'jongere broeders' – zoals koralen – vernietigen, ontnemen we ze juist de kans ervaring op te doen. Dat vertraagt ze in hun ontwikkelingsgang, maar zeker ook ons. Een grotere diversiteit op aarde zorgt immers voor een gezondere leefomgeving en hoger welzijn voor iedere soort.

Wat te doen?

We moeten daarom het overige leven op de planeet de ruimte geven om te leven en ervaringen op te doen. Hoe doen we dat?

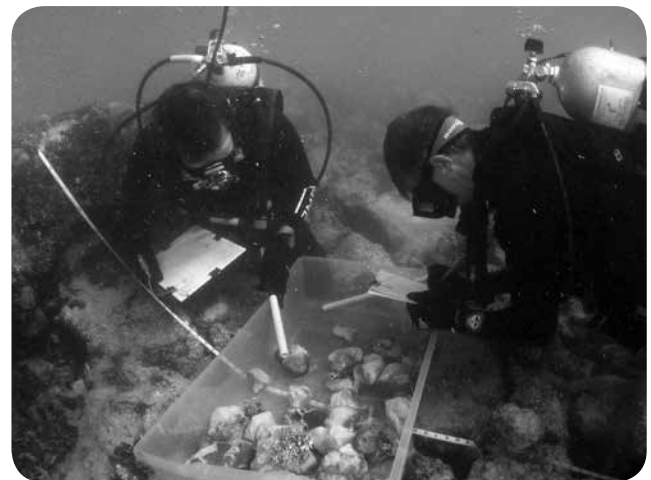
Het beschermen en afbakenen van belangrijke natuurgebieden zou een voor de hand liggende actie kunnen zijn, ware het niet dat je een groep soorten dan isoleert en een niet-natuurlijke situatie creëert waarbij uitwisseling wordt geminimaliseerd. Sommige soorten kunnen last hebben van die afbakening omdat de invloeden van buitenaf juist voor aanvoer van bijvoorbeeld voedsel of nieuw genetisch materiaal zorgen. Daarnaast treden veel milieubedreigingen vaak op wereldwijde schaal op, zodat

lokale bescherming weinig zin heeft.

De oplossing zal meer liggen in een duurzame verandering van menselijke gewoontes waarbij het *probleem* opgelost moet worden en niet alleen symptomen bestreden worden. Hierbij valt te denken aan:

- niet meer opeisen dan nodig is (dus onzelfzuchtigheid);
- meewerken met de natuur en stimuleren van samenwerking;
- vergroten van kennis over andere soorten en acceptatie van verscheidenheid (mededogen).

Door een mededogende samenleving te creëren kan iedere soort in een natuurlijk evenwicht leven en kan ieder bewustzijn zijn eigen ontwikkeling doormaken. Interactie is daarbij onmisbaar, fluctuaties in de aantallen zijn onontbeerlijk en soorten zullen wel degelijk uitsterven; maar dat is het resultaat van de wetten van de natuur, en daar kunnen en hoeven we niets aan doen.

Duikers bezig met de reparatie van een koraalrif dat beschadigd is door een gestrand schip.

Referenties

1. C. Mora et al., *Global Human Footprint on the Linkage between Biodiversity and Ecosystem Functioning in Reef Fishes*, PlosBiology, April 2011. <http://www.plosbiology.org/article/info3Adoi2F10.13712Fjournal.pbio.1000606>.
2. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1985, blz. 146-147.
3. G. de Purucker, *Esoteric Teachings VII. The Doctrine of the Spheres*. 12 delen, Point Loma Publications, San Diego 1987, deel 7, blz. 87.

De mens: de bron van alle diertypen

Dit artikel is een verkorte weergave van twee lezingen gehouden tijdens het I.S.I.S. Symposium van mei 2012. Richard Hiltner, homeopathisch arts en thuis in zowel de Theosofia als de menselijke anatomie, hield een lezing waarin hij vele biologische feiten verwerkte. Voorafgaand hieraan gaf Henk Bezemer een korte introductie, waarin hij enkele theosofische basisbegrippen over dit onderwerp schetste. In dit artikel zijn beide bijdragen tot één geheel verwerkt. We starten met het algemene beeld.

Kerngedachten:

- » Er is een groot verschil tussen de darwinistische *theorie* en de Theosofia, terwijl er geen verschil is tussen de *feiten* en de Theosofia.
- » Mensen zijn, zolang de Aarde bestaat, altijd mensen geweest. Ze hebben de 'school' van het dierenrijk al in een eerdere kosmische periode afgerond.
- » Alle diergroepen hebben hun oorsprong in de mens, toen deze nog een etherisch lichaam had.
- » De menselijke evolutie is gericht op het denken. Dit weerspiegelt zich in het lichaam: in de ontwikkeling van onze hersenen en onze universele lichaamsbouw.

Voor een goed theosofisch begrip van evolutie zouden we in feite elke gedachte aan 'veranderingen van stoffelijke lichamen' even moeten loslaten. Niet omdat die veranderingen er niet zijn, maar omdat die slechts de waarneembare gevolgen zijn van een innerlijk proces, een *bewustzijnsproces*: de geleidelijke ontplooiing van onze sluimerende vermogens. De Theosofia gaat ervan uit dat achter alle uiterlijke dingen bewustzijn werkzaam is. Een mens bijvoorbeeld is veel meer dan een fysiek lichaam: we zijn *bewustzijn* dat gebruikmaakt van een fysiek lichaam. Ons bewustzijn is onvernietigbaar, terwijl ons lichaam een tijdelijk instrument is. Hieraan gekoppeld is de theosofische leer van reïncarnatie: ons bewustzijn drukt zich steeds opnieuw in de uiterlijke werelden uit, om er noodzakelijke ervaring op te doen. Bij de start van elke incarnatie bouwen we een pas-

send lichaam op.

Onze lichamen zijn dus onze instrumenten. *Ze weerspiegelen* onze innerlijke vermogens, die we leven na leven ontplooiën. Maar wat bedoelen we dan met dat woord 'ontplooiën'?

Innerlijke groei: ontvouwing van sluimerende vermogens

Volgens de Theosofia zijn alle wezens brandpunten van bewustzijn, in de kern eeuwig en alomvattend. Die grenzenloze kern trachten wij – net als alle andere wezens, die net als wij uit het Grenzenloze Leven voortvloeien – incarnatie na incarnatie méér uit te drukken, actief te maken. We trachten onze sluimerende vermogens wakker te schudden, en hebben elke incarnatie de gelegenheid om innerlijk een stap vooruit te doen.

Wij mensen kunnen dat proces sturen, want wij kunnen erover nadenken en onze innerlijke koers varen.

Dierlijke, plantaardige en nog minder ver ontwikkelde wezens evolueren eveneens, maar vanuit een instinctieve drang of impuls.

In beide gevallen is evolutie in de theosofische zin geen reeks stoffelijke veranderingen, die van generatie op generatie wordt doorgegeven via onze geslachtscellen. Nee, *het is een naar buiten vloeien van wat we in de kern al in ons dragen*, een e-volutie, en dat betekent in feite een 'ontwikkeling' van wat reeds 'in-gewikkeld' was. De lezing van Richard Hiltner is zeer interessant, omdat hij aan de hand van een hele rij wetenschappelijke feiten laat zien dat de theosofische evolutie-visie in overeenstemming is met bekende biologische feiten. Wat de huidige darwinistische *theorie* betreft, is er een groot verschil met de Theosofia, maar wat de vastgestelde *feiten* betreft niet.

De mens is altijd mens geweest

We werken het theosofische beeld van de evolutie van mens en dier nog een stap verder uit. Zolang onze planeet Aarde bestaat (ruim twee miljard jaar) zijn wij menselijke wezens geweest, bezig met het ontwikkelen van onze menselijke vermogens.⁽¹⁾ We hadden de evolutiefase van het dierenrijk al in een eerdere kosmische periode afgerond. Wij waren dus vanaf de geboorte van onze planeet al menselijke wezens, zij het 'beginnelingen' binnen het mensenrijk. Er ging een zeer lange voorbereidingsfase vooraf aan de fase waarin wij nu verkeren. We moesten nog passende lichamen opbouwen. Gedurende zeer lange tijd waren wij een soort 'vóórmensen': ons denkvermogen was nog niet ontwaakt en onze lichamen waren veel etherischer dan nu. Ze waren ook anders van vorm dan nu. Volgens de Theosofia ontwaakte ons denken ongeveer achttien miljoen jaar geleden. Deze essentiële stap in onze innerlijke groei is, in vergelijking met de twee miljard jaar die zijn verstreken sinds de geboorte van de Planeet, eigenlijk vrij recent te noemen (zie schema op blz. 118, waarin we enkele belangrijke mijlpalen in de menselijke evolutie laten zien).

Gedurende onze menselijke ontwikkeling werd ons lichaam geleidelijk minder etherisch, dus meer stoffelijk.⁽²⁾ Die verstoffelijking was op een gegeven moment zover gevorderd dat zich stoffelijke, tastbare menselijke fossielen konden vormen, in de vorm van fossiele botten en voetafdrukken. Als het de onderzoekers in de toekomst gaat lukken *werkelijk vroege* menselijke fossielen te vinden, zullen ze ontdekken dat wij ook in die tijd al rechtop liepen, met twee benen en voeten zoals wij ze nu kennen. Onze lichaamsbouw is sinds die tijd niet wezenlijk veranderd.

De wetenschappelijke ontdekkingen bevestigen dit beeld: de oudste onderzochte menselijke skeletten vertonen de typisch menselijke kenmerken van een rechtopgaande gang.⁽³⁾ Ook als we naar onze embryonale ontwikkeling kijken, die volgens de Theosofia in het kort onze evolutioinaire geschiedenis herhaalt, zien we dat we als embryo nooit door een soort viervoeter- of aapfase heen gaan, zoals je zou verwachten als de mens van dieren zou afstammen.

De mens, de bron van alle diertypen

Wat is nu onze relatie met het dierenrijk? De Kosmos is een levende eenheid, een samenwerking van wezens. Alle wezens zijn onverbrekkelijk met elkaar verbonden. Verder gevorderde wezens hebben een taak ten opzichte van minder ver gevorderde wezens. In een periode die nu ver achter ons ligt, hebben wij mensen de bestaansmogelijkheden van de diverse diergroepen gecreëerd. Dit noemen we in de Theosofia *emanatie*. Emanatie wil zeggen dat de hogere wezens de geschikte sfeer of leefwereld creëren waarin lagere wezens hun bestaan kunnen opbouwen.⁽⁴⁾ Denk aan het planeetwezen dat bij de wedergeboorte van de planeet een sfeer schept waarin alle Aardse wezens zich kunnen manifesteren.

Wij mensen waren, toen we nog etherische mensen waren, de bron van alle dierlijke basistypen, zoals de reptielen en de zoogdieren. Deze diergroepen *emaneerden* uit ons. Met dat woord 'emanderen' bedoelen we niet dat we die dierlijke wezens 'schiepen': een wezen kan niet worden geschapen, het is immers onvernietigbaar in de kern. Het is er altijd geweest. We bedoelen dat wij in dat verre verleden aan groepen dierlijke wezens *de gelegenheid gaven om zich te manifesteren*, doordat onze toenmalige lichamen levende cellen afwierpen waarin dierlijke zielen konden incarneren. Toen eenmaal deze dierlijke wezens een etherisch lichaam hadden gevormd, plantten ze zichzelf voort. Op die manier nu startten alle grote diergroepen.

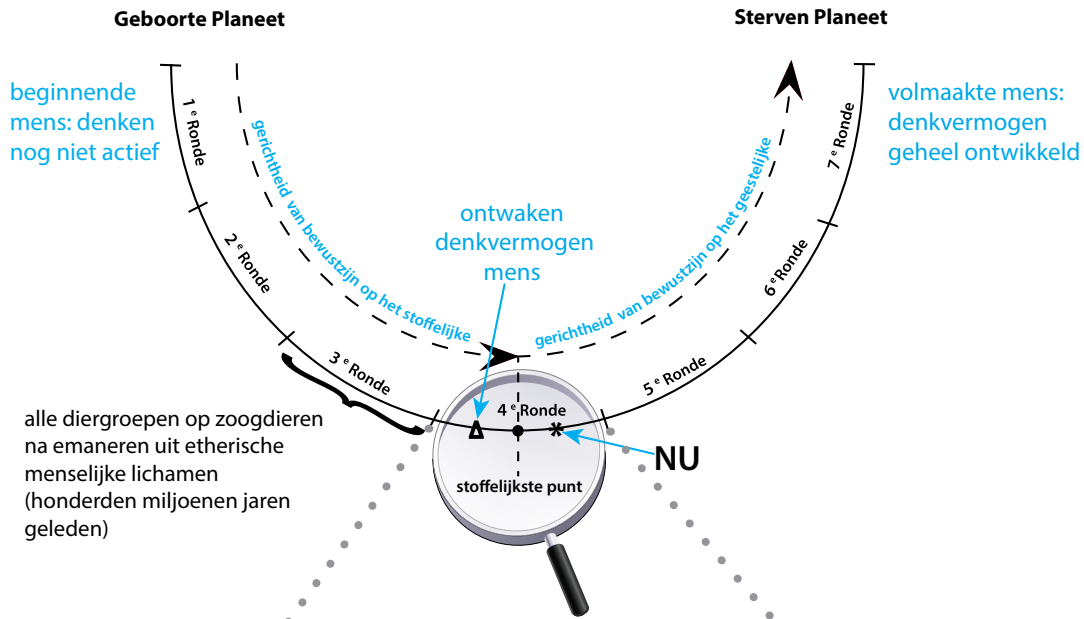
De oorsprong van de zoogdieren

De laatste groep die door emanatie uit de vroege mensheid voortkwam, waren de zoogdieren. H.P. Blavatsky zegt in haar boek *De Geheime Leer* dat de mensen in hun tweede ontwikkelingsfase of zogenoemde 'Wortelras' zich voortplantten door knopvorming en het 'uitzwenen' van cellen. Deze afgeworpen cellen ontwikkelden zich soms, onder bepaalde omstandigheden, tot de eerste zoogdieren uit die tijd. We spreken over een tijd die volgens de Theosofia circa 50 miljoen jaar achter ons ligt.^(5, 6)

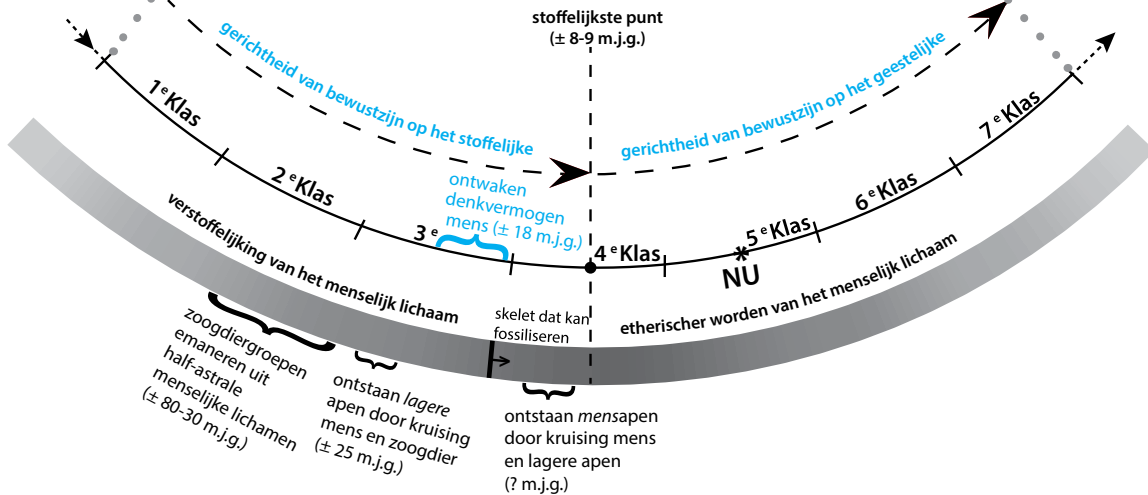
Wat houdt emanatie dus in? *Dat het hogere wezen het*

Leven van de Planeet Aarde in 7 Levensfasen of "Ronden"

Totaal: 4.320.000.000 jaar

Evolutie van de mens in de vierde Planetaire "Ronde" of "School". Deze Ronde is verdeeld in 7 "Wortelrassen" of "School-Klassen"

algemene patroon legt, de algemene karakteristieken, die de lagere wezens volgen — zij het met bijna eindeloze variaties in details. De mensheid legde dus het algemene patroon voor alle dierenstammen, op verschillende momenten in het verleden. Daarom zijn er zoveel overeenkomsten tussen het basispatroon van het menselijk lichaam en dat

van dieren. De meeste overeenkomsten hebben we met de diergroep die het meest recent uit ons lichaam is geëmanneerd: de zoogdieren. Er is voor een anatoom alle redenen om ons lichaam bij de groep zoogdieren onder te brengen. De verwantschap tussen mens en dier is onbetwistbaar. Maar wie van de twee was 'de ouder' en wie was 'het kind'?

Onze mentale ontwikkeling weerspiegelt zich in onze hersenen

Er is één groot verschil tussen menselijke en dierlijke wezens: wij mensen zijn gericht op de ontwikkeling van ons denken.⁽⁷⁾ Onze energie gaat in onze psychologische ontwikkeling zitten. Dit weerspiegelt zich ook in ons lichaam, en het duidelijkst is dat in de ontplooiing van onze hersenen. De verhouding hersenmassa staat tot lichaamsmassa is bij de mens veruit de grootste van alle dieren, zo verklaren alle anatomen. Ook L. Radinsky ondersteunde deze bewering, toen hij erop wees dat de menselijke hersenen drie tot drie en half keer groter zijn dan wat verwacht kan worden bij een hogere aap met een menselijk lichaamsgewicht. Daris Swindler vertelt ons dat de gemiddelde inhoud van de menselijke hersenen 1430 cc is, terwijl de gemiddelde inhoud bij de gorilla, die de grootste herseninhoud van alle mensapen heeft, 535 cc is. Ofwel ongeveer een derde van de inhoud van de menselijke hersenen, terwijl deze mensaap fysiek veel groter is dan de mens — waardoor de inhoud relatief gezien nog kleiner is.

Men kan in een embryo van vier tot zes weken zien dat bijna 25 tot 30 procent bestaat uit het centrale zenuwstelsel, oftewel de hersenen en het ruggenmerg. Dit toont aan hoe vroeg de hersenen zich in de mens ontwikkelen. Als wij zouden afstammen van dieren, dan zouden we de uitgroei van onze hersenen pas in een veel latere embryonale fase verwachten.

De universele bouw van ons menselijk lichaam

Zoals gezegd, is de menselijke evolutie vooral gericht op onze mentale ontwikkeling, en niet op lichamelijke aanpassingen. Ons lichaam bleef om die reden altijd primitief, en daarmee bedoelen we: algemeen gebouwd, zonder specialisaties. Terwijl dierlijke wezens juist zeer geneigd zijn om zich te specialiseren: apen in klimmen, walvissen in zwemmen, viervoeters in rennen, enzovoort. Maar het menselijk lichaam is nooit gespecialiseerd geraakt. Onze handen bijvoorbeeld zijn heel universeel gebouwd, en kunnen heel veel — maar als het om graven, klimmen of zwemmen aankomt worden we natuurlijk met gemak verslagen door de specialisten van het dierenrijk.

Ons menselijk lichaam vertoont op vele punten primitieve kenmerken. En als we het woord 'primitief' gebruiken, doen we dat in de oorspronkelijke betekenis van het Latijnse woord *primos*, dat 'eerste' betekent, de eerste in een reeks. Met andere woorden, deze anatomische struc-

turen leveren het bewijs dat de mens vroeger en ouder in ontwikkeling is dan apen en andere zoogdieren. Als u de fossielen van een bepaalde diergroep bestudeert, zult u altijd ontdekken dat de universeelst gebouwde dieren de oudste zijn, en dat de specialisaties altijd later in de ontwikkeling verschijnen. De mens met zijn zeer universele bouw moet dus ouder zijn dan alle dierenstammen. Het gevolg is dat wij op bepaalde anatomische punten lijken op primitieve diergroepen zoals buideldieren en halfapen, dieren die zich niet ver van de oorspronkelijke menselijke stam hebben verwijderd. Hieronder zullen we een aantal voorbeelden geven.

Onze universele bouw: de menselijke hand

Gottfried de Purucker noemde in zijn theosofische boek *De mens in de evolutie* twaalf interessante voorbeelden van de primitieve kenmerken van de mens.⁽⁸⁾ Hij heeft ze bijna alle overgenomen van Frederick Wood Jones, professor in de anatomie.

Een voorbeeld is de menselijke arm en hand. De darwinisten beweren dat de menselijke stam zich vanuit de viervoetige zoogdieren via de apen en via de mensapen ontwikkelde. Als deze theorie juist zou zijn, dan zouden er aanwijzingen moeten zijn dat onze bovenste ledematen ooit als voet zijn gebruikt. Geen enkele anatoom zou beweren dat we onze armen ooit hebben gebruikt als ledematen om op te staan. Wood Jones schrijft hierover het volgende:

Het is voldoende om de hand en de onderarm van de mens te bestuderen om de verbazingwekkend primitieve rangschikking van botten, spieren en gewrichten op te merken, de gelijkenis vast te stellen met die van een primitief reptiel en de verschillen te zien met die van een viervoetig zoogdier, om er zeker van te zijn dat de mens of zijn voorouders nooit met zijn lichaamsgewicht op zijn voorste ledematen heeft gesteund en zó op het aardoppervlak heeft gelopen.⁽⁹⁾

Onze universele bouw: schedel, skelet en aorta

Wat opmerkelijke primitieve kenmerken betreft, zegt Wood Jones, laat de menselijke schedel een groot aantal kenmerken zien waarin de algemene zoogdier-karakteristiek is behouden, en die een opmerkelijk verschil vertonen met dezelfde lichaamsdelen in alle apen en mensapen. Bijvoorbeeld: geen aap of mensaap komt in de buurt van de mens wat de primitieve eenvoud van zijn neusbotjes

betreft. De bouw van de achterwand van de oogkas, de tanden, ze vertellen allemaal hetzelfde verhaal: dat de menselijke schedel gebouwd is volgens opmerkelijk primitieve zoogdier-principes, waarvan door alle apen en mensapen tot op zekere hoogte is afgeweken. De anatoom Daris Swindler bevestigt dat het skelet van zoogdieren een aantal specialisaties heeft ontwikkeld. De hedendaagse aapachtigen zijn minder ver gegaan wat de specialisatie van hun skelet betreft, maar ook zij hebben duidelijke specialisaties, onder andere om goed te kunnen klimmen. Een ander voorbeeld dat door Wood Jones genoemd wordt, is de structuur van de aortaboog: de boog die de aorta volgt als hij uit het menselijke hart komt. De specifieke volgorde van de uit deze aortaboog aftakkende slagaders nemen we ook waar in het meest primitieve zoogdier, het vogelbekdier, dat tot de laagste orde van zoogdieren behoort. Geen enkele aapachtige heeft deze karakteristieke aortaboog. Dit is bevestigd door de anatoom Alvin Davison in zijn boek *Anatomie van zoogdieren* waarin vijf verschillende typen aortabogen in zoogdieren worden beschouwd.⁽¹⁰⁾

De unieke menselijke voet

Volgens de Theosofia loopt de mens sinds de verstoffelijking van zijn lichaam op twee benen. Onze rechtopgaande gang hebben we sindsdien altijd gehad. Het is een betrouwbaar kenmerk waarmee we menselijke fossielen altijd kunnen onderscheiden van de fossielen van apen. Geen enkel dier beweegt zich voort zoals wij doen: rechtop, en met onze voeten plat op de grond, op het middendeel van onze voeten na. De anatoom Wood Jones komt tot de conclusie dat de menselijke voet uniek menselijk is. In feite lijken de voeten van aapachtigen meer op handen. De eerste of grote teen van apen, en met name van mensapen, lijkt meer op een duim. Mensapen kunnen deze eerste teen in een hoek van negentig graden draaien ten opzichte van de naastgelegen tweede teen. Geen menselijke grote teen is daartoe in staat.

Op basis van deze waarnemingen is het vrij logisch om de conclusie te trekken, zoals Johann Blumenbach in 1791 deed, dat alleen de mens *tweehandig* zou moeten worden genoemd, terwijl halfapen, apen en mensapen *vierhandigen*, *quadrumanen*, zouden moeten worden genoemd. Toch is het sinds die tijd onder anatomen gebruikelijk geworden om te zeggen dat mensen de enige aapachtigen zijn die op twee voeten lopen, en al de andere aapachtigen *viervoeters* zijn, terwijl dit niet correct is op basis van wat we net hebben aangegeven.

Om het unieke van de menselijke voet nog eens te benadrukken, zouden we terug moeten gaan naar de embryonale periode. In de achtste week, dus aan het einde van de embryonale periode, is de voet volledig zichtbaar met zijn kenmerkende structuur. De bijzonder vroege verschijning van dit kenmerk benadrukt de primitieve ontwikkeling ervan, en op geen enkel moment lijkt de menselijke voet op een hand.

De aap valt niet ver van de boom

Omdat de apen en mensapen uit de vroege mensheid voortkomen zijn er ook vele overeenkomsten tussen mens en mensaap. Daris Swindler wijst erop dat DNA-studies informatie hebben opgeleverd over de genetische variatie en verwantschap tussen aapachtigen, en dat deze hebben aangetoond dat het DNA van chimpansees, gorilla's en mensen slechts twee procent verschilt. Volgens meer recente gegevens is dat verschil slechts één procent. Dit betekent dat wanneer de DNA-strengen van willekeurig twee van deze dieren worden gecombineerd, ongeveer 98 procent van het DNA *matcht*. Mensen verschillen ongeveer vier procent van orang-oetans en ongeveer acht procent van bavianen.

De verwantschap is onbetwistbaar. Maar wie kwam voort uit wie? Een uitleg van de theosofische leringen over de oorsprong van de apen en mensapen – die in feite 'speciale gevallen zijn' omdat ze voortkwamen uit kruisingen – vindt u in de theosofische literatuur.⁽¹¹⁾

Wanneer kwamen de aapachtigen voort uit de vroege mensen?

Een onderzoeksterrein dat nauw aansluit bij de tijdperiodes die H.P. Blavatsky heeft gegeven – die meestal verschillen van de algemeen geaccepteerde cijfers omdat ze korter zijn – wordt gevormd door de fossiele overblijfselen van apen en mensapen. Volgens Daris Swindler zijn de vroegste apen gevonden in het late oligoceen-tijdperk. Het oligoceen-tijdperk duurde, zo schat men, van 35 tot 24 miljoen jaar geleden. Het late oligoceen is dus ergens tussen de 30 en 24 miljoen jaar geleden. De meeste apen zijn in een latere periode gevonden, in het mioceen-tijdperk (24 tot 5 miljoen jaar geleden). H.P. Blavatsky onthulde dat de lagere apen vóór de ontwakking van ons denkvermogen, dus enkele miljoenen jaren vóór 18 miljoen jaar geleden, ontstonden.⁽¹²⁾ Zie ook het schema op blz. 118. Als we de diverse onzekere variabelen in deze tijdsperiodes in aanmerking nemen, kan de theosofische informatie hierover goed overeenkomen met Swindler's schattingen.

Menselijke fossielen

We kunnen ons ten slotte afvragen: zijn er al fossiele menselijke overblijfselen gevonden die zo oud zijn, dat ze zwaarwegend bewijs vormen dat de mens vóór de aapachtigen bestond? De oudste menselijke fossielen die nu beschikbaar zijn, dateren van drie tot vier miljoen jaar geleden (zie ref. 3). Dit geeft ons dus geen informatie over mensen die ouder zijn dan drie tot vier miljoen jaar. We zijn er redelijk optimistisch over dat dat bewijs er in de loop der tijd zal komen. Ondertussen kunnen we terecht wijzen op de vele bewijzen die er nu al zijn: de vele aanwijzingen voor het primitieve karakter van veel menselijke kenmerken, die immers allemaal wijzen op de mens als *oorsprong* van de dieren.

De mens is voortrekker, zowel psychisch als lichamelijk

Onze conclusies zijn de volgende:

1. Er is onbetwistbaar bewijs voor de overeenkomsten tussen mensen en met name mensapen. De vraag waarvoor we gesteld staan is: wie kwam eerst? Wie was de stamvader van wie? En daarmee komen we op het volgende punt.
2. Er is een groot aantal biologische feiten dat de primitieve, algemene eigenschappen van mensen aantoonbaar zijn geraakt, omdat die zich hebben aangepast aan het leven in bomen. Wij mensen missen de kenmerken die we de typisch aapachtige klim-specialisaties mogen noemen, zoals voeten die sterk op handen lijken. Wij mensen waren dus de bronstam voor deze dierstammen.
3. En als laatste punt: mensen hebben een aantal uniek menselijke eigenschappen ontwikkeld, waarvan sommige direct verband houden met onze rechtopstaande gang (denk aan de vorm van onze voet) en andere daar volledig van losstaan (zoals onze zeer sterk ontwikkelde hersenen). Deze eigenschappen zijn *niet* terug te voeren op de kenmerken van een of andere diergroep.

Al deze conclusies zijn in overeenstemming met de theosofische lering dat de mens de oudste stam van de aardse wezens is, en de bron van alle lagere typen. Volgens de Theosofia zullen de typisch menselijke eigenschappen, naarmate onze innerlijke groei vordert, zich steeds nadrukkelijker gaan uitdrukken. We gaan ons steeds meer onderscheiden van het dierenrijk, naarmate we de hogere vermogens van ons denken leren ontplooiën.

In dit artikel roeren we feiten en gevolgtrekkingen aan die naar onze overtuiging tot enorme verschuivingen in de wetenschappelijke theorieën *moeten* leiden, als de deskundigen bereid zijn ze te onderzoeken.

Referenties

1. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1985, hoofdstuk 'De evolutionaire levensladder', blz. 101 t/m 113. Meer details geeft bijvoorbeeld: G. de Purucker, *Aspecten van de Occulte Filosofie*, 'Het bouwen van de Bollen', Theosophical University Press Agency, blz. 339.
2. Zie ref. 1, aanhangsel, 'De ouderdom van de mens en de geologische tijdperken' van de hand van C.J. Ryan, blz. 334-335.
3. Zie op het internet bij wikipedia, bij 'Australopithecus afarensis'. Er is momenteel discussie over een fossiel geheten 'Ardipithecus', dat voeten heeft die het midden lijken te houden tussen mens en mensaap. Het is echter de vraag of we hier te maken hebben met een menselijke tak: de gevonden fossielen bieden nog weinig zekerheid.
4. H. Bezemer, 'Als een stroom uit zijn bron. Hoe wij uit onze geestelijke kern emaneren', artikel in *Lucifer*, februari 2003, nummer 1, blz. 22. B. Barth, 'Emanatie – leven binnen Leven.' Artikel in *Lucifer*, juni/augustus 2006, nummer 3/4, blz. 13 (symposiumverslag).
5. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, 2 delen, Theosophical University Press Agency 1988, deel 2, blz. 155-157, 168, 288, 683-685 (orig. Engelse pag.).
6. Zie ref. 1, blz. 112 en hoofdstuk 13 'De mens de voorraadkamer van alle typen', blz. 177-189.
7. Zie ref. 1, blz. 168-169.
8. Zie ref. 1, hoofdstuk 'Bewijzen voor de primitieve oorsprong van de mens', blz. 115-128. Veel van de door G. de Purucker genoemde voorbeelden heeft hij overgenomen van het boek *The Problem of Man's Ancestry* ('Het probleem van de menselijke afstamming') van de hand van de anatoom Frederick Wood Jones, uitgegeven in 1918.
9. F. Wood Jones, *The Problem of Man's Ancestry*. University of Chicago 1918, blz. 24.
10. Alvin Davison, *Mammalian Anatomy, with special reference to the cat*. Eerste editie Reberman, Londen 1903, vele herdrukken.
11. Zie onder andere: ref. 1, blz. 129-133. Voorts: ref. 5, deel 2, blz. 184 (voetnoot), 189, 192-193, 262, 683.
12. Zie de verwijzingen in ref. 11. De mensapen zijn in het midden van het mioceen-tijdperk ontstaan, de lager ontwikkelde apen veel eerder, in het jura-tijdperk, nog voordat de mensheid de beschikking had over actief denkvermogen. Het ontwaken van ons denkvermogen gebeurde ongeveer achttien miljoen jaar geleden.

Verslaving en gehechtheden

Kerngedachten:

» Iedereen maakt zijn eigen werkelijkheid. De persoonlijke mens beoordeelt de wereld vanuit zijn eigen onvermogen en meent dat hij voor het doorbreken van zijn gewoonten de hulp van anderen (God) nodig heeft.

» Verslaving is geworteld in het gebrek aan vertrouwen van de persoonlijkheid.

» Als het middel om van je verslaving af te komen inhoudt dat je een nieuwe illusie opkrikt tot een absolute waarheid, dan heb je een nieuwe afhankelijkheid gecreëerd.

» Alleen een mentaliteitsverandering leidt tot bevrijding van een verslaving.

» Er zijn lichamelijke, mentale en geestelijke verslavingen.

» Hulpmiddelen kunnen gebruikt worden, maar ze hebben een betrekkelijke waarde.

Naar aanleiding van het artikel ‘Theosofie, Anonieme Alcoholisten en God’,⁽¹⁾ vroegen wij om reacties aan onze lezers. Veel van hun opmerkingen kwamen erop neer, dat men vond dat de werkwijze van AA niet strookte met de theosofische principes. AA gaat er namelijk van uit dat je van je verslaving kunt afkomen, als je je overgeeft aan een grotere Kracht of Macht, die buiten jezelf staat en zonder wie je onmachtig bent om je leven een andere wending te geven. Volgens AA is geloof in een buiten de mens staande God dus essentieel om van je verslaving af te komen. Dit artikel onderzoekt of dit waar is. Daarbij plaatsen we verslaving in een breed kader van allerlei andere gehechtheden.

In de film *Cast Away*⁽²⁾ stort een man met een vliegtuig neer en belandt op een onbewoond eiland. Hij vindt daar een volleybal. Door eenzaamheid gedreven tekent hij een gezicht op die bal, die hij Wilson noemt. In zijn eenzaam bestaan op het eiland krijgt de bal een steeds hoger aanzien; hij wordt steeds belangrijker. In eerste instantie beschouwt hij Wilson nog als een vriend, maar later wordt hij een hogere macht en ontleent hij aan hem de kracht om te overleven. Als hij Wilson in het water schopt, omdat deze niet in staat is om hem uit zijn isolement te verlossen, krijgt hij al heel snel spijt, waarna een nog hechtere band ontstaat. Later, bij een vlucht poging, moet de man kiezen tussen een zelfgemaakt vlot en Wilson. Hij kiest voor zichzelf en vraagt

Wilson om vergiffenis. Hij heeft veel aan Wilson te danken gehad.

James Colbert introduceerde de metafoor van Wilson in zijn bijdrage op het Convivium te Point Loma in 2012.⁽³⁾ Wilson staat voor iets waaraan een mens een bepaalde werkelijkheid toekent, waarin hij troost vindt, een zekere status aan ontleent en waarvan hij zich in mindere of meerdere mate afhankelijk maakt. Wilsons kunnen voorwerpen, zoals een bal zijn. Maar ook gewoonten of iets mentaals of zelfs spiritueels kan de vorm van een Wilson aannemen. Zo kunnen drank(misbruik), status op het werk, een godsdienst Wilsons zijn.

Er zijn dus vele Wilsons mogelijk. De vraag rijst dan ook: wanneer wordt iets een Wilson? En: zijn (alle)

Wilson's aanvaardbaar en zo ja, welke wel en welke niet? Zijn Wilsons ook aan verandering onderhevig? Kortom, dit artikel gaat over Wilsons. Het gaat over illusie en werkelijkheid. En die twee hebben alles met verslaving en gehechtheid te maken.

Objectief idealisme

Werkelijkheid en illusie zijn geen op zichzelf staande grootheden. Wat voor de één werkelijkheid is, is voor de ander een illusie. Soms blijkt ook een bepaalde werkelijkheid illusoir te zijn en, het omgekeerde, wat eerst een illusie leek, blijkt werkelijker te zijn dan aanvankelijk gedacht werd. Illusie gebruiken we hier niet in de betekenis van iets wat niet bestaat, maar zoals het begrip illusie (Mâyâ) in de Indiase filosofie wordt gehanteerd. Mâyâ komt van de Sanskrit-wortel *Mâ*, dat meten betekent. Mâyâ is het gemetene.

Alles wat gemeten kan worden – elk verschijnsel dus – bestaat als een illusie. Het heeft een begin en dus een einde. Het is niet duurzaam. Het bestaat bij de gratie van wat anders. Zoals een schaduw bestaat omdat iets anders die schaduw projecteert, zo bestaat elk verschijnsel als een afspiegeling van wat anders. Er is iets wat erachter of erdoor werkt.

De betekenis en de waarde van een verschijnsel wordt bepaald door het menselijke bewustzijn. Ieder mens maakt zo zijn eigen werkelijkheid. Dit wordt het objectief idealisme genoemd. De objecten (verschijnselen) krijgen hun duiding door de ideeën (het bewustzijn) van mensen. Ofwel: iets is waar zolang de waarnemer er werkelijkheid aan toekent. In de Veda's wordt dit objectief idealisme toegelicht aan de hand van het bekende voorbeeld van een man die in de schemering thuiskomt en heftig schrikt van een slang. Bij nader inzien blijkt het echter geen slang maar een opgerolde stuk touw te zijn. Zijn bewustzijn echter kende de waarheid van slang eraan toe. Voor hem *was* het touw op dat moment een slang. Zijn angst was dan ook even werkelijk als wanneer hij een echte slang had gezien. Werkelijkheid is dus datgene waarmee men zich identificeert. Iedereen maakt zijn eigen werkelijkheid.

Wilson's

De 'Wilson' in de film *Cast Away* laat zich op eenzelfde wijze verklaren als het touw dat door het waarnemende bewustzijn als slang werd geïnterpreteerd. De eenzame man op het onbewoonde eiland kende de werkelijkheid van een levend wezen toe aan een dode bal. Voor hem *was* die bal zijn vriend. Zijn verdriet toen hij die bal kwijtraakte, was

even groot als wanneer Wilson echt zou hebben geleefd. In feite is er geen verschil tussen Wilson in de film en het opgerolde stuk touw waarin iemand een slang ziet. In beide gevallen wordt werkelijkheid aan een illusie toegekend. Veel mensen hebben hun eigen Wilson. Een kleuter heeft zijn knuffel met wie hij praat en zonder wie hij niet kan slapen. Een werknemer heeft zijn bakje koffie nodig, waarzonder hij niet opgeruimd aan het werk kan. Als iemand niet zijn sigaretje rookt, wordt hij heel chagrijnig. Een ander mediteert en heeft daarvoor zijn wierook en een kaarsje nodig, anders lukt het hem niet om in een bepaalde stemming te komen en spirituele gedachten te denken. En kunnen we in dit verband ook niet de zelfgemaakte God plaatsens, die zoveel kracht geeft, dat je de borrel kunt laten staan?

Wat is er mis met een Wilson? Ook al is het een illusie, als hij steun biedt en je de kracht geeft het leven aan te kunnen, dan helpt deze illusie je toch verder met je leven? Of heeft een Wilson ook nadelen?

Voordat we die vraag kunnen beantwoorden, willen we eerst onderzoeken hoe een Wilson ontstaat.

Waarom maken we ons Wilson's?

Waarom heeft een mens een Wilson nodig? Waarom herschept hij een illusoir beeld tot zo'n allesomvattende werkelijkheid, dat hij er niet zonder kan? De oplossing van dit cruciale vraagstuk ligt volgens ons in de samengesteldheid van de mens.

Er zijn namelijk in het menselijke bewustzijn ten minste twee krachten te onderkennen, die soms harmonieus samenwerken, maar soms ook tegen elkaar indruisen. En dan kan het gebeuren dat de ene kracht zo sterk wordt, dat de andere niet merkbaar is.

We hebben het over wat je het persoonlijke en bovenpersoonlijke bewustzijn kunt noemen. Het persoonlijke bewustzijn is dat wat zich richt op en vereenzelvigd met de buitenkant: met het lichaam, de gevoelens en zelfzuchtige gedachten, kortom, de persoonlijkheid. Die persoonlijkheid meent dat hij losstaat van anderen. Hij beseft niet of nauwelijks dat hij verbonden is met anderen.

De bovenpersoonlijke kracht is universeler. Als die in het bewustzijn dominant is, dan ziet de mens de verbanden en plaatst hij zijn eigen persoonlijkheid in een breder perspectief.

Het persoonlijke aspect heeft een veel minder groot bereik. Het ziet en ervaart minder. Vergelijk het met een mens in een dal, die niet verder kan kijken dan de berghellingen. De bovenpersoonlijke mens daarentegen staat op de top

en heeft een veel groter uitzicht. Terwijl de persoonlijke mens het dal voor de enige werkelijkheid houdt, overziet de bovenpersoonlijke mens talloze bergen en dalen. Natuurlijk zijn de vermogens en mogelijkheden van de bovenpersoonlijke mens ook veel groter.

De persoonlijke mens denkt antropomorfisch. Dat wil zeggen: hij neemt zichzelf als uitgangspunt. Hij beoordeelt de wereld vanuit zijn eigen onvermogen en meent dat hij voor het doorbreken van zijn gewoonten de hulp van anderen nodig heeft. Hij kent aan zichzelf de werkelijkheid van een onmachtig wezen toe. Hij meent dat hij tot niets goeds in staat is.

Door die vermeende onmacht worden Wilsons geboren. De onmachtige persoonlijke mens plaatst de oplossing voor zijn problemen buiten zichzelf en projecteert als het ware een deel van zijn eigen bewustzijn en vermogens in iets wat hij zelf gemaakt heeft en waar hij zich afhankelijk van maakt.

Waar zetelt de verslaving?

Het klinkt wellicht gek, maar verslaving komt uit hetzelfde psychologische verschijnsel voort als het ontstaan van Wilsons. Verslaving ontstaat wanneer een mens niet meer buiten iets kan: alcohol, drugs, overmatig eten, gokken, sport of wat dan ook. Natuurlijk heeft hij deze zaken niet werkelijk nodig. In feite is er sprake van inbeelding. Hij *meent* dat hij deze zaken nodig heeft. Hij kan de diepere lagen in zijn bewustzijn niet aanboren, die *weten* dat voor een harmonieus en zinvol leven deze zaken niet nodig maar veeleer een belemmering zijn.

Er zijn verschillende soorten verslaving. Er kan sprake zijn van een fysieke, mentale of zelfs een spirituele verslaving. Bij verslaving is de gerichtheid op het begeerde object zo groot, dat de mens de beheersing over zichzelf verliest. Dat begeerde aspect kan namelijk iets fysieks, mentaals of spiritueels zijn. Daarbij kun je bijvoorbeeld denken aan koffie (fysiek), macht over een ander (mentaal), of elke dag een uur mediteren (spiritueel). Kenmerk is steeds dat de begeerte zo dominant is, dat ze andere, bovenpersoonlijke aspecten verbant. Vaak weet de verslaafde dat als hij toegeeft aan zijn verslaving, hij zich in de ellende stort. Maar hij is te zwak om weerstand te bieden aan de verleiding van waaraan hij verslaafd is.

Verslaving kan ook ontstaan als iemand de situatie waarin hij verkeert, niet meer aankan. Hij vindt die situatie mentaal of fysiek te pijnlijk en vlucht ervoor.

Verslaving kan gekke vormen aannemen. Wanneer je jezelf een nul voelt, en je meent dat je door de een of andere

kwaal jezelf een bepaalde status geeft, kun je zelfs aan ziekte verslaafd raken. Dan ga je prat op het aantal pillen dat je slikt en op de bezoeken aan verschillende artsen.

Toch hebben al deze vormen van verslaving iets gemeen. Het is de persoonlijke mens die verslaafd is, net zoals de persoonlijke mens zijn Wilson wil. Verslaving ontstaat altijd door een illusoire visie op het leven.

Verslaving is geworteld in het gebrek aan vertrouwen van de persoonlijkheid. De invloed vanuit de bovenpersoonlijke lagen in het bewustzijn wordt tegengehouden. Je gaat ontkennen dat je die hogere aspecten hebt. Je denkt dat je alleen maar de persoonlijke vermogens bezit. Je zit in het dal en hebt er geen benul van dat de bergen toppen hebben.

Zodra je jezelf niet meer vertrouwt, voel je je onmachtig om weerstand te bieden aan datgene (alcohol, drugs, overmatig eten, gokken) waarvan je weet dat het je in de ellende stort. Er ontstaat een neerwaartse spiraal. Je kruipt nog meer in het persoonlijk zelf en elimineert alle bovenpersoonlijke invloed. Als je de eerste keer dronken bent, schaam je je vaak als je weer nuchter bent. Maar naarmate je vaker dronken bent, verdwijnt die schaamte. De corrigerende invloed van het bovenpersoonlijke wordt niet meer opgemerkt.

Oplossing voor verslaving

De enige duurzame genezing van verslaving ontstaat wanneer de mens de beheersing over zichzelf terugkrijgt. En dat gebeurt als hij gaat leven in het bovenpersoonlijke deel van zijn bewustzijn. Beheersing over de persoonlijkheid ontstaat immers dan pas als de mens meer werkelijkheid gaat toekennen aan zijn hogere aspecten. Er moet hoe dan ook iets van besef doordringen, dat toegeven aan persoonlijke wensen hetzelfde is als werkelijkheid toekennen aan een illusie. Wanneer je de werkelijkheid van je eigen geestelijke vermogens ervaart, verdwijnt de focus op de lagere aspecten en dood je de *kiem* van verslaving. Alleen een radicale verandering van het denkpatroon lost verslaving op.

Zo'n oplossing is zeker niet eenvoudig. Ieder die gemakkelijke oplossingen voor het probleem van verslaving biedt, kent het menselijke bewustzijn slecht. Immers, een gewoontepatroon is gedurende een heel leven, ja, gedurende wellicht vele levens opgebouwd. Het bewustzijn heeft lange tijd bepaalde gedachten en gevoelens gevoed. Langgekoesterde gedachten en begeerten zijn sterke entiteiten geworden, die niet zomaar afsterven. Ze zullen de mens die van denkpatroon verandert nog lang bestoken.

Daarom werkt het vaak goed als de verslaafde mens van omgeving verandert, zodat hij niet meer herinnerd wordt aan zijn verslaving. Een druk programma moet beletten dat oude gedachten terugkomen. Toch zullen die altijd cyclisch terugkomen. Je moet er steeds weer mee afrekenen door andersoortige gedachten te denken. Dan worden die gedachtecirkels steeds groter en lossen zich ten slotte op. Volharding in het je richten op de bovenpersoonlijke kant van je bewustzijn is de enige manier om deze gedachten te overwinnen. Je moet er niet mee 'vechten'; je moet ze vergeten door iets anders ervoor in de plaats te stellen.

Kan een Wilson je helpen bij je mentaliteitsverandering?

Je zou geneigd zijn te veronderstellen dat als je van een verslaving af kunt komen met behulp van een Wilson, dat dit een stap in de goede richting is. Weliswaar heb je je dan weer afhankelijk gemaakt van een uit de persoonlijkheid voortkomende illusie, maar als die maatschappelijk meer geaccepteerd is en als die je in staat stelt je sociale leven op een normalere manier op te pakken, dan zullen maar weinig mensen het bezwaar ervan inzien. Zo zal het als een stap voorwaarts worden ervaren als je drugs omwisselt voor sigaretten. En als je je sigaretten kan laten liggen is dat goed, ook al ga je nu wel meer snoepen.

Niettemin menen wij dat het doel nooit de middelen heiligt. Ofwel, als het middel om van je verslaving af te komen inhoudt dat je een nieuwe illusie opkrikt tot een absolute waarheid, dan heb je een nieuwe, wellicht nog grotere, afhankelijkheid gecreëerd, die op de lange termijn – in volgende incarnaties wellicht – wel eens tot veel meer problemen kan leiden. We doelen hierbij vooral op het geloof in een persoonlijke God.

Je kunt je de vraag stellen: helpt het om een bepaald idee te koesteren teneinde van een kwaal af te komen, ook al leidt dat idee tot een nieuwe, zij het minder ergere, kwaal? Want is die kwaal ook werkelijk minder erg, of zorgt die voor onvoorzienbare gevolgen in de toekomst?

Als je in tijdelijke oplossingen gelooft, kan je deze stelling met 'ja' beantwoorden. Natuurlijk kan iemand die dankzij het geloof in een buiten hem staande God van zijn alcoholverslaving is bevrijd, een beter sociaal leven leiden dan wanneer hij elke dag laveloos is. Maar helpt het ook op de lange duur?

Als je gitaar leert spelen, kun je soms snelle vooruitgang maken door je een verkeerde houding aan te meten. Je kunt een bepaald akkoord niet pakken, maar door je hand te forceren, lukt het. Totdat na een tijd blijkt dat

je door deze verkeerde techniek jezelf blesseert en je nog moeilijkere grepen niet kunt pakken. Ja, misschien kun je zelfs de akkoorden die je altijd met gemak speelde, dan niet meer spelen. De tijdelijke vooruitgang bleek achteraf nadelig te zijn.

Is overgeven aan God een mentaliteitsverandering?

Als er geen werkelijke mentaliteitsverandering heeft plaatsgevonden, dan zal bevrijding van een oude verslaving al snel tot een nieuwe leiden. Een illustratief voorbeeld daarvan is de beroemde Engelse gitarist Eric Clapton. Nadat hij zich bevrijd had van zijn heroïneverslaving, raakte hij verslaafd aan alcohol. Die verslaving wist hij te overwinnen door allereerst in een kliniek af te kicken, vervolgens een AA-programma te volgen, waarbij het geloof in God centraal staat. Maar, zoals hij in zijn autobiografie schrijft, het lukte hem pas werkelijk zijn verslaving de baas te zijn, toen hij zich *overgaf*. Hij wist dat hij het in zijn eentje niet zou redden en vroeg om hulp. "Ik knielde en gaf me over."⁽⁴⁾

Maar is zijn tendens tot verslaving nu weg? Of is het niet zo, dat in een volgend leven Eric Clapton, naast zijn enorme muzikaliteit, weer de neiging tot verslaving van zichzelf erft. Heeft zijn geloof in God hem verder geholpen? Het geloof in buiten de mens staande krachten heeft door de jaren heen veel ellende in individuele levens en onder hele volkeren teweeggebracht. Die ellende is groter naarmate men zijn eigen geluk ervan afhankelijk maakt.

Als een alcoholverslaafde door het geloof in God zijn verslaving kwijtraakt, is hij nog steeds afhankelijk van iets wat buiten hem staat. Er is geen opening gemaakt waarlangs de invloeden van de hogere mens kunnen vloeien. Je bent opnieuw teruggeworpen op je lager zelf en verkeert in de waan dat alleen een buiten jezelf staande God iets goeds teweeg kan brengen.

Stel dat op een gegeven moment in je leven het geloof in de God die je van je verslaving verlost heeft, wankelt. Dat is zeker geen denkbeeldige optie, want de menselijke rede kan niet blijvend uitgeschakeld worden. Wanneer je nu op basis van talloze redelijke argumenten gaat twijfelen aan het bestaan van een oppermachtig God, dan zal blijken dat er na de verslaving in het bewustzijn niets essentieels is gebeurd en is de kans groot dat je weer tot eenzelfde verslaving vervalt als waarvan je meende dat je was afgekomen.

Een andere mogelijkheid is dat het geloof in God zo krampachtig wordt beleden, dat het 'eigen gelijk' bij an-

deren wordt opgelegd. In het geval van verslaving betekent dit dat je anderen gaat dwingen volgens jouw methode af te kicken. Dat leidt nooit tot duurzame resultaten.

Nu is het woord 'God' een zeer algemene term, waaronder je veel kunt verstaan. Als je God meer ziet als een kracht in je, als iets waar je een deel van bent, dan besef je dat je zelf de vermogens hebt om wat je maar wilt te bereiken. Wie met een dergelijk religieus besef afkickt, vertaalt zijn 'toewijding aan God' in een toewijding aan zijn Goddelijke gedachten, aan zijn plichten ten opzichte van zijn medemensen. Zo iemand zal gemotiveerd zijn om de verantwoordelijkheden in zijn leven weer volledig op zich te nemen.

Hiërarchie van verslaving

Als je op een wat bredere manier tegen verslaving aankijkt, blijkt dat er vrijwel niemand is die niet op de een of andere manier verslaafd is. Iedereen heeft zijn gehechtheden en de grens tussen gehechtheid en verslaving is flinterdun. Het wegzetten van verslaafden als een volledig aparte groep is dan ook niet terecht. Net zomin als dat criminelen volledig anders zijn dan de brave burgers, die uit angst voor gevangenissen niet tot stelen overgaan, zijn verslaafden aan alcohol of drugs vaak niet essentieel anders dan hun medemensen. Verslaving is een wat zwaardere vorm van gehechtheid, die bovendien voor een bepaalde maatschappelijke uitstoting zorgt, vooral als de wetten van het land de betreffende vorm van verslaving verboden hebben, zoals in vele landen het geval met drugs is. Daardoor meent men vaak dat drugs een groter probleem vormen dan bijvoorbeeld alcohol en gokken.

Maar zijn niet velen van ons gehecht aan hun gewoonten, aan hun Wilsons? Is het kopje thee met het chocolaatje dat genuttigd moet worden als je naar de tv-soap kijkt, ook geen verslaving?

Als je de soorten verslaving wat nader bestudeert, kun je een hiërarchie aan verslavingen onderscheiden: lichamelijke, mentale en geestelijke verslavingen. De eerste zijn meestal het gemakkelijkst te herkennen. Je lichaam wil iets en voelt zich niet goed als het dat niet krijgt. In feite is hier ook sprake van een mentale component. Het zijn lichamelijke gedachten die opspelen. Je vereenzelvigd je in je denken met je lichaam. Je moet dan ook andere gedachten hier tegenoverstellen, wil je van deze verslaving afkomen.

Mentale verslaving is vaak moeilijker te overwinnen, omdat ze vanwege haar subtiele karakter moeilijker is te herkennen. Elke keer als zo'n mentaal beeld, waaraan je

verslaafd bent, zijn kop weer opsteekt, moet je je aandacht ervan afhouden door een ander gedachtebeeld te denken. Geestelijke verslaving is het moeilijkst te overwinnen, want ze is zeer subtiel. Ze ontstaat wanneer iemand gehecht is aan zijn eigen spiritualiteit, bijvoorbeeld wanneer hij geestelijk zelfgenoegzaam is. Hij verwaarloost zijn maatschappelijke en sociale aangelegenheden, omdat hij zijn eigen spirituele gelukzalige wereld niet wil verlaten. Het is dit type verslaving dat leidt tot wat de Theosofia geestelijke zelfzucht noemt. Je praktiseert spiritualiteit voor je eigen welzijn.

De betrekkelijkheid van hulpmiddelen

Ieder die zichzelf goed observeert, ziet zijn eigen gehechtheden en weet dat die slechts gradueel anders zijn dan de geobsedeerdheid van de verslaafde. Ieder heeft zijn eigen strijd te voeren, die uiteindelijk tot een onafhankelijkheid van alle aardse aantrekkingskracht leidt.

In feite is de gehele menselijke evolutie een steeds meer loskomen van de illusie van het uiterlijke leven. Daarbij zul je fase na fase meer met de Waarheid leven. Zolang je nog niet die volledige bevrijding bereikt hebt, zit je nog min of meer gevangen in de doolhof van het materiële bestaan. Ieder moet zijn weg uit dat labyrint weten te vinden. Het past daarbij niet anderen de maat te nemen. Wel moeten we uit overwegingen van mededogen elkaar helpen.

Als mensen hun Wilson scheppen, is dat uiteraard hun verantwoordelijkheid. Hopelijk helpt hij hen zich verder te ontwikkelen. Hoewel het niet noodzakelijk is, leren mensen soms door schade en schande. Ook kan het zo zijn, dat iemand doelgericht bezig is zijn leven te verbeteren en universeler te maken. Hij laat daarbij bewust soms tijdelijk bepaalde Wilsons toe, wetende dat het om persoonlijke gehechtheden gaat die te zijner tijd moeten worden overwonnen. Deze Wilsons schaden op dat moment echter niemand en het zou veel extra energie kosten *ze op dat specifieke tijdstip* aan te pakken.

Waarschijnlijk hebben veel mensen die oprecht bezig zijn hun leven te verbeteren, toch een aantal Wilsons. Laten zij proberen ten minste zo onafhankelijk mogelijk ervan te zijn. Laten zij het levensstuur in handen houden. Zelfkennis is in dezen heel belangrijk. Wanneer je leert jezelf te beschouwen vanuit het bovenpersoonlijke bewustzijn, dan is het alsof je naar een ander kijkt. Dan ben je veel beter in staat je beperkingen en je Wilsons te zien. Je kunt dan zelfbewust beslissen welke Wilsons je eventueel nog nodig meent te hebben en hoe je er in de loop van je leven afstand van kunt doen. Als een peuter leert

fietsen, zijn zijwieltjes soms nodig. Als het kind vorderingen maakt, kunnen de ouders de zijwieltjes er afhalen. Zo kan je voor jezelf je Wilsons vaststellen en een plan maken wanneer je die kunt loslaten.

Om een voorbeeld te geven: stel dat je een bepaalde vorm van vermaak nodig hebt om tot een zekere rust in je leven te komen. Je vindt het fijn om op een bepaald moment van de dag, op de bank liggend, naar een tv-programma te kijken. Als je jezelf vanuit het bovenpersoonlijke observeert, weet je dat dit tv-programma zeker niet bijdraagt aan je ontwikkeling; zomin leidt het tot een harmonieuzere wereld. Toch kan het zo zijn, dat als je niet naar dat programma kijkt, je je niet lekker voelt. Dan kun je besluiten voorlopig deze Wilson in stand te houden, maar tegelijkertijd probeer je een plan te maken hoe je er af kunt komen of hoe hem te vervangen door een andere die iets meer overeenkomt met je eigen spirituele ideaal. Bovendien zou het overwinnen van die Wilsons niet het ultieme doel in het leven moeten zijn, want dat leidt alleen tot de bovengenoemde spirituele zelfzucht. Het gaat, naar theosofische maatstaven gemeten, erom je dienstbaar voor de mensheid op te stellen en niet om het elimineren van je Wilsons.

Want ook de bovenpersoonlijke mens heeft zijn beperkingen en kan zijn Wilsons hebben. Maar omdat zijn inzicht veel groter is dan dat van de persoonlijke mens, ziet hij er de betrekkelijkheid van in en geeft ze geen absolute waarde. Alle hulpmiddelen hebben immers slechts een tijdelijke waarde. Dit wordt op prachtige wijze geïllustreerd door een metafoor uit het Mahâyâna-Buddhisme. Hierin wordt de geestelijke toestand van bewustzijn (Nirvâna) voorgesteld als 'de andere oever'. Om die andere oever te bereiken heb je een vlot nodig. Maar als je op die andere oever bent, moet je het vlot achter je laten en vooral niet meenemen, want dan zal het in plaats van een hulpmiddel ballast worden.

Vrije wil

Alleen als mensen de aard van hun denken leren inzien, kunnen ze werkelijk veranderen. Daarom is altijd de eerste vereiste voor het overwinnen van welke verslaving dan ook, dat je inzicht krijgt in je eigen situatie. Dat inzicht kan niet door anderen worden opgelegd. Het komt van binnenuit. Het komt als men op basis van de eigen vrije wil zijn eigen mentale gesteldheid *durft* te aanschouwen. De volgende fase is het werken aan verandering. Die ontstaat als men het vertrouwen heeft, dat in jezelf de oplossing voor het probleem ligt. Ook dit inzicht kan alleen

door het aanwenden van de eigen vrije wil ontstaan. Veel beter dan het geloof in iets buiten je zal het ervaren van de eigen innerlijke God de duurzame oplossing bieden voor verslaving. Als het AA-programma in plaats van een externe Godheid uitging van een innerlijke God, zouden de resultaten van het werk veel duurzamer zijn (zie kader). Vrije wil is onontbeerlijk voor elk onthechtingsproces. Vervolgens ontstaat het besef dat we in onszelf alle middelen hebben om welk probleem dan ook op te lossen en als geestelijk vrije wezens overeenkomstig de Waarheid

Kerngedachten van een theosofisch AA-programma

Een van onze lezers stuurde ons dit – nog niet uitgewerkte – theosofische AA-programma.

Erkenning van het probleem

Ik erken dat ik afhankelijk ben geworden van de alcohol en dus verslaafd ben. Mijn leven is stuurloos geworden doordat de dorst naar alcohol mijn denken en handelen bepaalt.

Inzicht in het probleem

Mijn karakter is het gevolg van de karakteristiek van mijn gedachten. Mijn karakterfouten zijn een gevolg van het toegeven aan verkeerde gedachten. Ik zie in dat mijn lagere, dierlijke natuur, de overhand heeft gekregen ten koste van mijn Hoger Zelf, dat ik in werkelijkheid ben. Door toe te geven aan mijn drinkimpulsen heb ik een gewoonte opgebouwd die steeds sterker werd en die ik ten slotte de regie van mijn leven liet overnemen. Doordat ik me zo sterk heb geïdentificeerd met mijn lagere natuur is het voor mij onmogelijk geweest de invloed van mijn Hoger Zelf te ervaren.

De oplossing

De oplossing zal ik niet vinden in mijn lagere natuur. Er is maar één manier om dit probleem op te lossen: mezelf vereenzelvigen met datgene wat ik in werkelijkheid ben, een geestelijk-Goddelijk wezen met in mij oneindige vermogens. Daardoor verandert mijn denken en dus mijn karakter. Ik zal mijn denken richten op de hogere denkaspecten en zodoende ontvankelijk worden voor de invloed van mijn Hoger Zelf.

Ten slotte

Nu ik heb ingezien en ervaren dat het mogelijk is je gedachten, handelingen en je leven op een hoger spiritueel plan te brengen, wil ik alles in het werk stellen om anderen met dezelfde of andere problemen te helpen, door deze kennis aan te reiken en hen waar nodig bij te staan.

te leven. Daarom kan een Wilson hooguit een tijdelijke oplossing of schijnoplossing bieden.

Referenties

1. Sally en James Colbert, 'Theosofie, Anonieme Alcoholisten en God'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 34, februari 2012, nummer 1, blz. 11-17.
2. *Cast Away* is een film onder regie van Robert Zemeckis uit 2000.
3. De bijdrage van James Colbert op het Point Loma Convivium 2012 is op video opgenomen, en zal – als de video gereed is – te bekijken zijn op: pointlomatheosophynetwork.net.
4. *Clapton, de autobiografie*, oorspronkelijke titel *Clapton. The Autobiography*. Vertaling Frans Reusink, Nw Amsterdam met co-uitgever Manteau, Amsterdam 2007, blz. 283.

Theosofische psychotherapie

De schrijvers van het artikel 'Anonieme alcoholisten en God', Jim en Sally Colbert, zijn al vele jaren actief in de Theosofische Beweging en Jim heeft een praktijk voor psychotherapie. Zij hebben onlangs een website gelanceerd, www.Beyond-the-gates.com, met de bedoeling om vanuit theosofisch perspectief hulp te bieden aan eenieder die betrokken is bij levensproblemen als verslaving, schizofrenie en zelfmoord.

De oprichters van de website nodigen lezers uit met hen de dialoog aan te gaan.

Uw Vragen

Komt een bijna-dood-ervaring overeen met sterven?

Hoe verhouden bijna-doodervaringen zich met de verschillende fasen in het stervensproces zoals de Theosofia die kent?

Antwoord

Een bijna-doodervaring (BDE) is, zoals het woord al aangeeft, geen stervenservaring. Je bent immers *bijna* dood. Het is een bijzondere toestand van bewustzijn, waarin men zaken ervaart die met vrijwel niets in het gewone leven te vergelijken zijn. Maar men sterft niet. De dood is onomkeerbaar; daaruit kun je niet terugkomen. Je zou van een BDE hooguit kunnen zeggen dat als er niet wordt ingegrepen – reanimatie – je dan zou komen te sterven.

De meeste BDE's treden op bij een hartstilstand – een periode waarin je klinisch dood bent – maar er zijn ook BDE's gerapporteerd van mensen die ernstig ziek waren, of mensen waarbij er geen aanwijsbare oorzaak was.

Zoals gezegd is een BDE geen sterven. Bij een BDE is het 'gouden koord' niet geknapt. Dat koord is een lichte, ijle vorm van levende substantie, die ons omgeeft. Om onze gehele samengesteldheid bevindt zich het zogenaamde Aurisch Ei, een uit Âkâsa (goddelijke ether) bestaande substantie. Dat eivormige omhulsel wordt bij het stervensproces steeds kleiner, rekt zich uit tot een koord, dat op het moment van de stoffelijke dood breekt. Dan is er als het ware geen voeding meer voor het lichaam, dat dan ook tot ontbinding overgaat. De kracht erachter is weg. De verbinding met de krachtbron is verbroken.

Bij een BDE breekt dit koord niet, want zou dat wel het geval zijn, dan had reanimatie geen succes en zou het werkelijke stervensproces zijn intrede doen. Niettemin is een BDE een zeer ingrijpende ervaring. Veel mensen kwamen na een BDE heel anders in het leven te staan. Zaken die ze voorheen belangrijk vonden, verloren hun belang. En de angst voor de dood nam af. Deze

veranderde levensopvatting gaf vaak problemen met vrienden en familie, die geconfronteerd werden met een heel ander iemand, wat ze moeilijk konden verklaren en accepteren.

Er is de laatste decennia veel onderzoek verricht naar deze BDE's, met name ook door de Nederlandse cardioloog Pim van Lommel, die een jarenlange studie erover wist te laten publiceren in het gerenommeerde tijdschrift *The Lancet*,⁽¹⁾ en nog later de bestseller *Eindelooos bewustzijn*⁽²⁾ schreef.

Wat is een bijna-doodervaring?

Een BDE is de herinnering van alle indrukken van een bijzondere bewustzijnstoestand. In die toestand komen enkele specifieke elementen voor zoals:

- het ervaren van een tunnel;
- licht;
- een levenspanorama;
- het ontmoeten van overleden personen;
- het waarnemen van de eigen reanimatie.

Niet elk van deze elementen hoeft ove-

rigens voor te komen.

De woorden en beelden waarin deze BDE-ervaringen worden beschreven, zijn afhankelijk van de culturele achtergrond. Dus een Christen zal het licht verklaren als de Christus, terwijl een Buddhist wellicht Nirvāna ziet. En een atheïst gebruikt weer heel andere woorden.

Tunnel, licht en overleden personen

Met behulp van de kennis van de Theosofia kunnen we BDE's wel enigszins verklaren. Bij elke BDE is er een plotselinge schokervaring: een hartstilstand, een levensbedreigende situatie, een reanimatie. Dat zijn heftige zaken. Soms is er zelfs voor een korte tijd geen hersenactiviteit meer. Plotseling wordt het bewustzijn naar een ander bewustzijnsgebied verplaatst, wat ervaren wordt als een beweging door een tunnel.

Aan het eind van die tunnel is licht. Dat zou heel goed het astrale licht kunnen zijn. Het astrale licht is een sfeer of gebied, dat zich rond en bij de Aarde bevindt. Het is iets etherischer dan de stoffelijke wereld en doet zich als schittering aan ons voor.

Veel mensen met een BDE ervaren ook dat ze een lichaam hebben. Het is een lichaam met armen en benen, maar het is niet van vlees. Sommigen beschrijven het alsof het gemaakt is van licht. Is dat wellicht niet het astrale lichaam? Dat wat in de Theosofia het *Linga-Sarīra* wordt genoemd. Het is het model waarop het fysieke lichaam is gebouwd.

De ervaringen die opgedaan worden in dat astrale licht zijn vrijwel alle van een andere staat dan wat bekend is. Men 'ziet' geliefden terug die overleden zijn. Men ziet God, Buddha, Allah. Volgens de Theosofia echter is dit geen werkelijkheid. Dit zijn in feite projecties uit het eigen bewustzijn. Het zijn de persoonlijke ideaalbeelden, gevoed door

de meer edele begeerten. Want hoewel veel mensen eenzelfde soort ervaring hebben, is elke BDE toch individueel gekleurd. Het is dan ook geen objectief verslag van een bestaande plek, maar een subjectieve beschrijving van een ervaring die voortkomt uit het eigen bewustzijn. En die ervaring overtreft in gelukzaligheid en rust alles wat ooit in het lichaam beleefd werd.

Dr. Moody, die als eerste die BDE's beschreef, maakt echter ook melding van iemand die in zijn BDE een nachtmerrieachtige ervaring beschreef. Het betrof hier iemand die onder invloed van drugs een zelfmoordpoging had gedaan, en op dat moment dus in een toestand van verschrikkelijke verwarring en emotie was. Ook Pim van Lommel maakt melding van angstwekkende BDE's. Volgens hem is een tot twee procent van de gevallen vreesaanjagend. Dit bevestigt de theosofische gedachte dat alles in het leven voortkomt uit het eigen bewustzijn. Ook in de toestand die wij de dood noemen, kom je nooit iets anders tegen dan je eigen bewustzijnservaringen.

Levenspanorama en panoramisch visioen

Het levenspanorama van een BDE is een terugblik op het afgelopen leven. Van Lommel zegt erover dat het hele leven opnieuw wordt beschouwd, als toeschouwer en als betrokkene. Men overziet zijn leven, waarbij tijd en afstand niet lijken te bestaan.

Deze bewustzijnstoestand lijkt op wat zich volgens de Theosofia voordoet bij het sterven en wat het panoramisch visioen wordt genoemd. Ook hier is er een terugblik op het afgelopen leven, maar die is zeer helder en vanuit een bovenpersoonlijk perspectief. Je bent er dus niet persoonlijk bij betrokken. Het is alsof je naar het leven van een ander kijkt. Het is alsof een acteur de

rol die hij gespeeld heeft volledig objectief beoordeeld.

Bij het panoramisch visioen is het gouden koord werkelijk geknapt. Er is geen terugkeer mogelijk. Het dagelijkse, persoonlijke bewustzijn verenigt zich met het hogere bewustzijn – de reïncarnerende ego – en blikk vanuit die visie terug op het zojuist beëindigde leven. Vandaar dat de visie zo helder is. Men begrijpt wat de oorzaken waren van wat men in het leven heeft meegemaakt. Men beseft dat men zelf die oorzaken geschapen heeft en ervaart dan ook dat alles rechtvaardig is geweest.

Het panoramisch visioen is een toestand die werkelijker is dan welke fase in het leven of de dood dan ook. Het is van zeer groot belang. De mens kan zijn spirituele en ethische conclusies trekken, waardoor hij in het volgende leven een grote spirituele groei kan doormaken. Vandaar dat de Theosofia zo sterk de nadruk legt op stilte te betrachten bij het sterfbed van iemand.

Het lijkt erop alsof dat levenspanorama, dat veel mensen met een BDE ervaren, een soort voorfase is van het werkelijke visioen dat bij de dood zich voordoet. Het is nog niet zo helder en zo bovenpersoonlijk, hoewel het al van een geheel andere geaardheid is als wat zich normaal ooit voordoet.

Verskillende fasen in de dood

Als iemand werkelijk gestorven is, welke fasen gaat hij dan door? Na het panoramisch visioen is er allereerst een zalige onbewustheid, te vergelijken met een diepe, droomloze slaap. Vervolgens ondergaat de mens een aantal bewustzijnsstadia, waarbij steeds de in hemzelf opgebouwde ervaringen worden herbeleefd en verwerkt. Allereerst zijn dat de dicht bij het aardse staande ervaringen, zoals de begeerten en gevoelens. Daarna worden de meer spirituele of bovenpersoonlijke ervaringen

herbeleefd en verwerkt. Die spirituele herbeleving geeft de mens een gelukzalig gevoel. Al zijn spirituele en idealistische aspiraties van het afgelopen leven verschijnen in duizendvoudige variaties aan zijn geestesoog. Ze zijn helderder en werkelijker dan alles wat hij op aarde ooit is gewaargeworden. Toch zijn het illusies.

Pas als alle ervaringen zijn uitgewerkt en geassimileerd, wordt de mens opnieuw op aarde geboren. Dan pakt de mens zijn bouwstenen, die hij in het stervensproces achtergelaten had, weer op en meet zich een nieuw lichaam aan om nieuwe ervaringen op te doen.

De verhouding BDE en de werkelijke dood

BDE's laten zich niet al te goed met het werkelijke sterven vergelijken, omdat ze, hun bijzonderheid ten spijt, behoren tot de fase van het leven. Het zijn ervaringen opgedaan in de astrale sfeer van de aarde door het menselijke bewustzijn dat – in de meeste gevallen – een ernstige fysieke aandoening kreeg. Ze zijn geen ervaringen van de dood. Ze gaan vooraf aan de werkelijke dood; een terugkeer is dus nog mogelijk.

Ze zijn overigens wel zeer interessant en onverklaarbaar voor wie slechts uitgaat van de materie. De verstokte materialistische wetenschappers menen dat er toch nog enige hersenactiviteit is en dat de BDE een soort hallucinatie van de hersenen is. Maar ligt het niet veel meer voor de hand de vaak opmerkelijke ervaringen tijdens een BDE te verklaren als bewustzijnstoestanden die buiten het lichaam om plaatsvinden?

BDE's bevestigen de theosofische leer dat er verschillende bewustzijnsgebieden zijn en dat bewustzijn in principe losstaat van onze hersenen, want deze ervaringen worden duidelijk buiten het fysieke lichaam opgedaan. Hoe anders zou iemand op enige afstand kunnen

observeren, hoe artsen met zijn lichaam bezig zijn?

Voor iemand die een BDE heeft ervaren, is het vaak moeilijk te begrijpen dat de gehele toestand slechts zo'n vijftien minuten duurde. Tijd is sterk gebonden aan het leven in een lichaam. Omdat een BDE is opgedaan buiten het fysieke lichaam, is het tijdsbesef geheel anders. Ook hieruit blijkt dat er verschillende bewustzijnstoestanden zijn, alle met hun eigen werkelijkheidsbesef.

Referenties

1. P. van Lommel, et al. 'Near-death experience in survivors of cardiac arrest: a prospective study in the Netherlands'. (2001) *The Lancet* 358:2039-2045.
2. Pim van Lommel, *Eindeloos bewustzijn. Een wetenschappelijke visie op de bijna-dood ervaring*. Ten Have, Kampen 2007.

Orgaandonatie en levende donoren

Uit de Theosofia volgt, dat als je een orgaan wegneemt bij een zogenoemd hersendood persoon, je zijn panoramafase verstoort. Nu kan een donornier afkomstig zijn van iemand die hersendood is maar ook van een gezond persoon, iemand die vrijwillig één nier afstaat. Wat zijn de consequenties als de donor een levend, gezond mens is? Is er bijvoorbeeld ook sprake van een invloed van het getransplanteerde orgaan op het karakter van de ontvanger?

Antwoord

Binnen ons tijdschrift *Lucifer*, en ook in onze lezingen besteden we regelmatig aandacht aan orgaandonatie. Elk mens komt voor de vraag te staan: wat gebeurt er, wat voor gevolgen heeft het voor de donor en voor de ontvanger? Nu zegt de Theosofia nooit 'wat je geacht wordt te doen' of 'wat beter is om

te doen'. Elk mens moet daarover zelf beslissen, met zijn eigen inzichten, en gezien de situatie waarin hij verkeert. Maar in de Theosofia kunnen we, als we willen, zeer belangrijke inzichten vinden over de gevolgen van orgaandonatie. Dát geeft ons de kans om een gefundeerde keuze te maken.

Het theosofische antwoord hierop is gebaseerd op kennis van de mens: de totale mens, die onze geestelijke kern, onze psychische natuur en ons lichaam omvat. Als een mens sterft blijft zijn geestelijke kern en zijn hogere psychische natuur bestaan. De ware, innerlijke mens gaat een rustperiode in die we 'dood' noemen. Eén van de eerste fasen waar we als stervende doorheen gaan, is het 'panoramisch visioen', een heldere terugblik op ons afgelopen leven. Een heel belangrijke fase, omdat we er fundamentele morele lessen uittrekken, die we meenemen naar onze volgende levens. Het panoramisch visioen vindt omstreeks het moment van het sterven en tot enkele uren daarna plaats, en kan van buitenaf gestoord worden. Denk daarbij aan emotionele taferelen of medische handelingen, bijvoorbeeld als artsen een of meer organen aan het verwijderen zijn. Als iemand tijdens zijn leven een nier doneert, is het duidelijk dat een dergelijke storing niet optreedt. Maar dat is dan ook het enige verschil tussen orgaandonatie bij een levende en bij een stervende donor. Alle overige gevolgen zijn identiek.

Die gevolgen zijn beschreven in eerdere artikelen in *Lucifer*, waarin ook de noodzakelijke theosofische onderbouwing wordt gegeven. In dit antwoord vatten we een aantal belangrijke punten samen.

Eén van de dingen die daarbij een rol speelt, is dat onze organen opgebouwd zijn uit levende wezens, die we 'celwezens' en 'atoomwezens' kunnen noemen. Elk van deze wezens is een centrum van

bewustzijn, met een eigen geheugen en eigen gewoonten. Al deze kleinere wezens worden geleid en gestuurd door het menselijk bewustzijn, waarvan ze ook een sterke invloed ondergaan.

Als we een nier aan een ander mens doneren, komen de celwezens die deze nier samenstellen onder de krachtige invloed te staan van een ander mens, met een andere karakteristiek. Wat gebeurt er dan als we na de rusttijd van de dood herboren worden? Dan trekken we dezelfde groep celwezens aan die ons lichaam nu opbouwen. Onder die celwezens zitten er ook bij, die een karakteristiek meebrengen die vreemd is aan ons eigen karakter. Er ontstaat een zekere disharmonie, een gebrek aan afstemming, dat zich bijvoorbeeld kan uiten in de vorm van een ziekte of een gebrek.

En nu wat de gevolgen voor de ontvanger van een orgaan betreft: het grootste bezwaar – het lichaam van de ontvan-

Verdere theosofische studie

Naar aanleiding van de donorweek van 22 tot 26 oktober jongstleden heeft Stichting I.S.I.S. een kort maar helder artikel op haar website geplaatst (www.stichtingisis.org/nieuws/comments/orgaandonatie), waarin op ‘de andere kant van orgaandonatie’ wordt gewezen.

Wie meer wil lezen over de theosofische visie op orgaantransplantatie:

‘De andere kant van orgaandonatie – wat de overheid niet vertelt’, *Lucifer* nummer 1, februari 1998: blz. 23 e.v.

‘Orgaantransplantaties: doorzetten of afstoten?’, *Lucifer* nummer 2, april 1992, blz. 42 e.v.

De genoemde artikelen zijn digitaal aan te vragen bij het secretariaat van *Lucifer*, luciferred@stichtingisis.org.

ger probeert het vreemde orgaan af te stoten – is volop bekend bij de medici. Orgaandonatie werd pas mogelijk toen er medicijnen waren om die natuurlijke afweerreactie te onderdrukken — een ingreep die op zichzelf weer grote nadelen heeft. Maar er speelt meer: het is ondertussen algemeen bekend geworden dat mensen met een donororgaan soms vreemde en onverwachte karakterwijzi-

gingen ondergaan. Dit geldt met name bij harttransplantaties, maar kan ook optreden bij andere transplantaties. De Theosofia verklaart dat: het geheugen en de gewoonten van het donororgaan gaan immers mee naar de ontvanger, en kunnen een kleine of grotere invloed uitoefenen.

Activiteiten Agenda

Lezingen in januari 2013

DEN HAAG

Theosofia: kloppend hart van de wereld-spiritualiteit

Wie nagaat wat er momenteel allemaal onder de vlag van ‘spiritualiteit’ wordt gepresenteerd en geadverteerd, ontdekt al snel hoe weinig begrip en overeenstemming er is. Toch moet er ergens een antwoord zijn, dat elke zoeker naar waarheid een werkelijke basis geeft voor zijn denken en voor de toepassing ervan in de praktijk.

Volgens de Theosofia is er één universele wijsheid die de grondslag of oorsprong is van alle grote religies en spirituele hervormingsbewegingen. Deze universele wijsheid is terug te vinden in de bekende heilige boeken zoals de Bijbel, de Wetten van Manu, de Koran, als we in staat zijn de symbolentaal van dergelijke teksten te ontraadselen.

Maar ze zijn veel directer en veel inspirerender uitgelegd in de oorspronkelijke mystieke geschriften van alle religies: daarin kunnen we de toetssteen vinden, wat spiritualiteit is en wat niet.

In deze serie worden vier mystieke teksten besproken die in feite de hartenleer zijn van het Buddhisme, het Hinduïsme, het Taoïsme en het Christendom. Duidelijk zal zijn dat onze studie ervan nooit beperkt kan zijn tot een intellectuele studie: de lezingen doen een beroep op wat we in onze diepste kern zijn. En juist daarom zijn ze zo praktisch ...

09 januari	De Hart Sutra uit het Buddhisme
16 januari	De Mandukya Upanishad: heilig boek uit India
23 januari	De Tao Teh King uit China
30 januari	De Bergrede uit de Bijbel

OVERIGE STEDEN

Reïncarnatie en menselijke beperkingen

Iedereen is beperkt. Niemand is immers volmaakt. En dan gaat het niet alleen om lichamelijke handicaps, maar ook om psychische, mentale en spirituele beperkingen. Beperkingen waar – zo mogen we rustig zeggen – elk mens mee worstelt. Hoe moeten wij de menselijke beperkingen zien? Moeten we ons erbij neerleggen, ertegen vechten, of is er nog een andere route, die op den duur tot werkelijke harmonie leidt?

De mens is een ingewikkeld, samengesteld wezen. Hierover geeft de Theosofia zeer verhelderende uitleg. Door ons een beeld te vormen van ons totale mens-zijn, kunnen we inzien wat er aan de hand is als er ergens in onze constitutie een knelpunt of disharmonie ontstaat. En hoe we een dergelijk knelpunt zouden kunnen oplossen, of helpen voorkómen. Daarbij kunt u onder andere denken aan medicijngebruik en allerlei soorten trainingen.

In het licht van reïncarnatie, komen we tot een heel andere visie op menselijke beperkingen dan wat momenteel gebruikelijk is in onze samenleving. Iedereen kent wel mensen die hebben moeten leren leven met een bepaalde beperking of handicap, en toch niet tegengehouden worden om een menslievend, waardig leven te leiden. De ware mens straalt als het ware door de beperkingen heen.

06 januari	in Eindhoven
09 januari	in Middelburg
15 januari	in Arnhem
18 januari	in Amsterdam
22 januari	in Utrecht
29 januari	in Rotterdam
30 januari	in Leiden

Lezingen in februari 2013

DEN HAAG

Reïncarnatie en menselijke beperkingen

Zie de algemene uitleg hierboven. De eerste lezing is gericht op vragen als ‘wie of wat zijn we?’, en ‘waarom hebben we de eigenschappen die we nu hebben?’ In de volgende twee lezingen richten we de theosofische schijnwerper op enkele moeilijkheden en handicaps, waar veel mensen mee te maken hebben, en waarover veel vragen leven. De laatste lezing verenigt de theosofische gedachten in een totaalbeeld: wat is het doel van ons leven?

06 februari	De oorsprong van onze vermogens
13 februari	Lichamelijke en mentale beperkingen ... en uitdagingen
20 februari	Psychische en sociale beperkingen ... en uitdagingen
27 februari	Het spirituele Pad: jezelf overstijgen

OVERIGE STEDEN

Zijn we ons brein?

De mysteriën van het Bewustzijn

Er vindt momenteel een belangrijke discussie plaats in onze samenleving, waarvan de uitkomst bepalend zal zijn voor het toekomstige innerlijke en uiterlijke welzijn van alle groepen in onze maatschappij. Die discussie kunnen we eenvoudig beschrijven als: zijn we ons brein, of hebben we ons brein? Komt ons bewustzijn voort uit onze zenuwcellen, of stuurt ons menselijk bewustzijn die cellen juist aan? Welke van de twee visies stemt overeen met onze eigen ervaringen, met onze inzichten en onze logica? De Theosofia gaat nadrukkelijk uit van bewustzijn als de achterliggende oorzaak van alle verschijnselen in de kosmos, waaronder de mens. Maar wat *is* dan dat bewustzijn dat we zijn? In deze vier lezingen wordt u uitgenodigd tot een groots avontuur: uw bewustzijn te onderzoeken, om zodoende een visie op te bouwen waarin alle aspecten van ons mens-zijn hun juiste plaats hebben. Een visie die bovenal een groots vooruitzicht geeft op onze toekomst als mens, en de spirituele leidraad kan worden voor een ander type maatschappij.

03 februari	in Eindhoven
06 februari	in Middelburg
12 februari	in Arnhem
15 februari	in Amsterdam
19 februari	in Utrecht
26 februari	in Rotterdam
27 februari	in Leiden

Zie www.stichtingisis.org
voor het complete
lezingenoverzicht

Lucifer®

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: Kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 25,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 20,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 3,75
Prijswijzigingen voorbehouden,
Triodos bank 786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruyterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of enige andere manier, zonder
voorafgaande toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor International
Study-centre for Independent Search for
truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen en
verspreiden van kennis over de geestelijke
achtergrond van mens en kosmos, vrij van
dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften, en
het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk voor
enigerlei verklaring of mening, die in dit
blad wordt gepubliceerd, tenzij dit uitdruk-
kelijk wordt vermeld.

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer: 50872.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belastend door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

"... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ..."

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)